

Konkurentnost hrvatskog gospodarstva

Kostešić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:883552>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

IVANA KOSTEŠIĆ

KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

IVANA KOSTEŠIĆ

KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Završni rad

JMBAG: 030308213, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: izv.prof.dr.sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2021.

*IZJAVA O AKADEMSKOJ
ČESTITOSTI*

Ja, dolje potpisana IVANA KOSTEŠIĆ, kandidat za prvostupnika poslovne ekonomije, smjera FINANCIJSKI MANAGEMENT ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____

**IZJAVA O KORIŠTENJU
AUTORSKOG DJELA**

Ja, IVANA KOSTEŠIĆ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KONKURENTNOST GOSPODARSTVA	2
2.1. Pojmovno određenje konkurentnosti.....	2
2.2. Analiza konkurentnosti	3
2.2.1. Porterov dijamant konkurentnosti.....	3
2.2.2. SWOT analiza	6
2.3. Piramida konkurentnosti.....	7
3. KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA PREMA ODABRANIM POKAZATELJIMA	9
3.1. Makroekonomski pokazatelji	12
3.2. Indeks globalne konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma	14
3.3. Indeks globalne konkurentnosti Instituta za razvoj managementa .	18
3.4. Indeks lakoće poslovanja	22
3.5. Indeks turističke konkurentnosti	24
3.6. Indeks rodne ravnopravnosti.....	27
3.7. Indeks percepcije korupcije	29
3.8. Svjetska ljestvica talenata	30
4. UTJECAJ ODABRANIH ČIMBENIKA NA KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA	32
4.1. Prirodni resursi	32
4.2. Obrazovanje i ljudski potencijali	33
4.3. Inovativnost i tehnologija	38
4.4. Poduzetništvo	40

5. MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA JAČANJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA.....	43
5.1. Održivi razvoj.....	43
5.2. Proces uvođenja eura	46
5.3. Posljedice Covid krize	49
6. ZAKLJUČAK	51
LITERATURA.....	53
POPIS SLIKA.....	57
POPIS TABLICA	58
POPIS GRAFIKONA.....	59
SAŽETAK.....	60
SUMMARY	61

1. UVOD

Konkurentnost gospodarstva predstavlja pokretačku silu rasta i razvoja koja ne samo da pospješuje ekonomski rast, već i smanjuje siromaštvo i time utječe na kvalitetu života te ona kao takva predstavlja strateški cilj većine država, uključujući i Hrvatsku.

Kad je riječ o Hrvatskoj, zabilježen je značajan napredak po pitanju konkurentnosti, međutim i dalje je hrvatsko gospodarstvo suočeno s ozbiljnim preprekama te su nužne strukturne promjene i reforme kako bi ono moglo biti ukorak s ostalim europskim gospodarstvima.

Cilj ovog završnog rada je, koristeći odabrane indikatore konkurentnosti, analizirati trenutno stanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te prikazati aspekte poboljšanja, ali i ograničenja koja bi mogla usporiti rast konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

Rad se, pored Uvoda i Zaključka, sastoji od četiri poglavlja. U prvom poglavlju rada istaknute su teorijske spoznaje o konkurentnosti te su prikazani odabrani modeli konkurentnosti. Sljedeće poglavlje analizira konkurentnost hrvatskog gospodarstva prema indeksima konkurentnosti, dok je posljednje poglavlje fokusirano na pokretače unapređenja konkurentnosti gospodarstva Hrvatske kao i na moguća ograničenja za budući razvoj istoga.

Prilikom izrade ovog rada korištene su metode analize i sinteze, induktivne i deduktivne metode, metode apstrakcije te statističke metode i metode deskripcije.

2. KONKURENTNOST GOSPODARSTVA

2.1. Pojmovno određenje konkurentnosti

Konkurentnost je sposobnost zemlje da postigne na svjetskom tržištu uspjeh koji omogućuje bolji životni standard za sve. Ona je rezultat mnogih čimbenika, a naročito konkurentnosti na razini poduzeća i povoljne poslovne okoline koja potiče uvođenje novih proizvoda i procesa te investicije. Svi ti čimbenici u međusobnu djelovanju vode povećanoj produktivnosti, višem dohotku i održivom razvoju.¹

Konkurentnost danas predstavlja nezaobilaznu tematiku među ekonomistima, gospodarstvenicima, političarima, a i šire. Upravo iz tog razloga postoji čitav niz definicija konkurentnosti, a istu je moguće promatrati s aspekta poduzeća, gospodarske grane ili s nacionalnog aspekta. Na razini poduzeća, odnosno na mikrorazini, ona se vrlo često poistovjećuje s tržišnim uspjehom poduzeća, dok na makrorazini ona obuhvaća rast, kvalitetu života i produktivnost.

Prema M. E. Porteru, konkurentnost je produktivnost kojom država ili poduzeće koristi svoje ljudske resurse, kapital i prirodne resurse.²

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) navodi da je konkurentnost zemlje mjera sposobnosti zemlje da u slobodnim i ravnopravnim tržišnim uvjetima proizvede robe i usluge koje prolaze test međunarodnog tržišta, uz istovremeno zadržavanje i dugoročno povećanje realnog dohotka stanovništva.³

U suvremenom svijetu nemoguće je odvojiti pojam konkurentnosti od pojma globalizacije. Konkurentnost nacionalnog gospodarstva ovisi o mnogo čimbenika, a ovisno je o drugim ekonomijama, kvalificiranoj radnoj snazi, migracijama stanovništva, inovacijama i slično. Nacionalno gospodarstvo može biti konkurentno samo ako su zadovoljene određene pretpostavke:

- država mora bit transparenta u svom djelovanju u svim područjima;

¹ NVK (2006) : Godišnje izvješće o konkurentnosti, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, str. 9, www.konkurentnost.hr

² Zagrebački inovacijski centar – poduzetnički pojmovnik: „Konkurentnost“, Dostupno na: <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Konkurentnost>

³ Zagrebački inovacijski centar – poduzetnički pojmovnik: „Konkurentnost“, Dostupno na: <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Konkurentnost>

- državna vlast i sve njene institucije trebaju prihvatiti i uskladiti međunarodne standarde (financijske, revizorske i ostale);
- državna vlast mora se osloboditi od korupcije u globalnim investicijskim opcijama;
- u državi mora postojati potpuno slobodni tisak i mediji;
- bitna obilježja države, a samim time i gospodarstva jesu demokratičnost, fleksibilnost i legitimnost.⁴

Kako bi gospodarstvo moglo biti konkurentno u današnjem globalnom okruženju na državnoj razini je potrebno shvatiti važnost i dati prednost određenim poljima kao što su znanje i obrazovanje, inovativnost i kreativnost.

2.2. Analiza konkurentnosti

Kako bi zemlja uspjela zadržati tržišnu poziciju ili ju pak uspjela proširiti mora svladati izazov koji se zove konkurentnost. Što je zemlja u tome uspješnija, to će imati veće izgleda za preuzimanje konkurentske prednosti, kako na domaćem, tako i na svjetskom tržištu. Kako bi svaka pojedina zemlja imala što jasnije smjernice na koji način treba djelovati, u samoj analizi konkurentnosti, koristi se nekoliko modela koji će biti navedeni u nastavku poglavlja.

2.2.1. Porterov dijamant konkurentnosti

Američki ekonomist M. E. Porter u ekonomsku teoriju uvodi pojam konkurentskih prednosti te analizom više od 100 privrednih grana u desetak najrazvijenijih zemalja zaključuje da su pojedine zemlje konkurentnije naspram drugih u različitim djelatnostima. Također, dolazi do zaključka da niti jedna zemlja, neovisno o stupnju razvijenosti, ne može biti konkurentna u svim gospodarskim granama te da je veoma teško uspoređivati različite zemlje i njihovu konkurentnost ako se njihova gospodarstva baziraju na različitim gospodarskim granama.

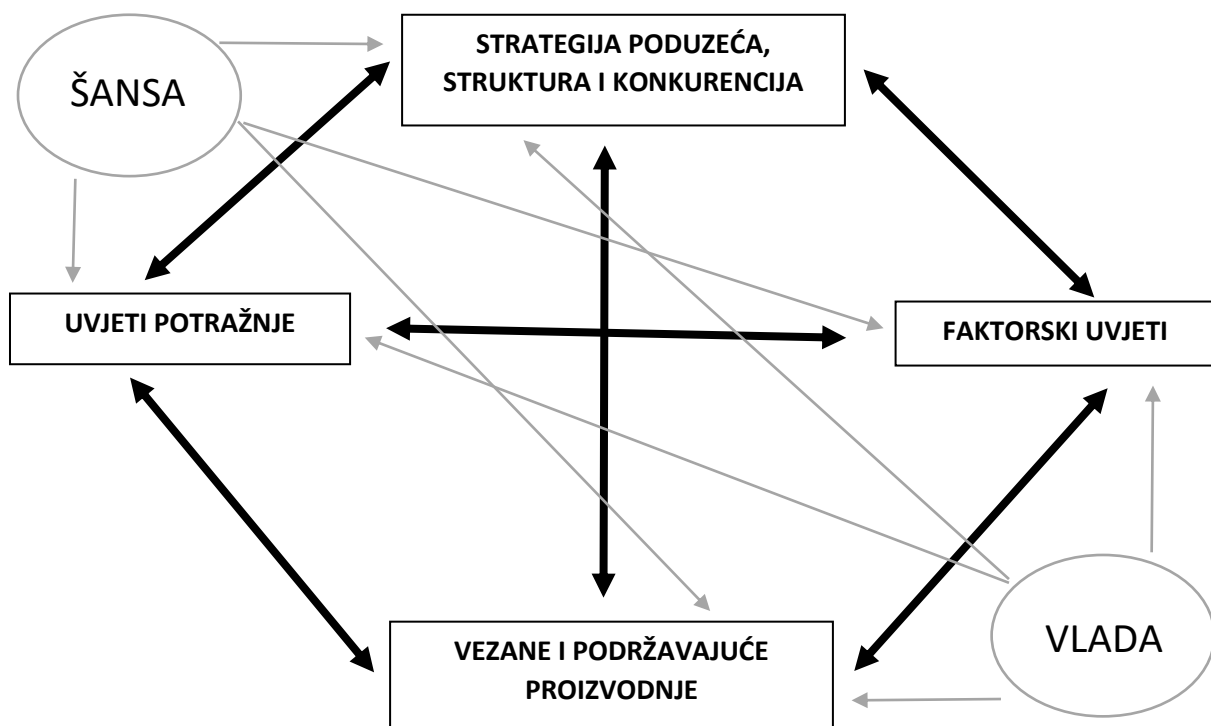
⁴ . Dragičević, M (2012.): „Konkurentnost-Projekt za Hrvatsku“, Školska knjiga d.d., Zagreb, str. 18.

Prema Porteru, konkurentna prednost nije funkcija danih faktora, već sposobnosti da se stvore i primjene znanje i tehnologija. Model konkurentnih prednosti, koji je razvio, rezultat je interakcije četiriju determinanti koje su međusobno povezane, a poznat je pod nazivom „dijamant“. Determinante Porterovog „dijamanta“ su sljedeće:

1. faktorski uvjeti,
2. uvjeti potražnje,
3. vezane i podržavajuće proizvodnje,
4. strategija poduzeća, struktura i konkurencija.⁵

Uzajamnim djelovanjem ove četiri skupine činitelja, uz utjecaj dvije vanjske varijable – šansi i vlade, stvara se nacionalna konkurentnost specifična za svaku zemlju.

Slika 1. Odrednice konkurentne prednosti nacije – „Porterov dijamant konkurentnosti“

⁵ Radošević S. : Konkurentni izazov Hrvatske, Konceptijski ogledi i empirijska istraživanja, Ekonomski institut, Zagreb, 1994., str.79

Izvor: izrada autora prema: Krajcar, S. (2014.): 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/NVK-55-Preporuka.pdf>

Kad je riječ o faktorskim uvjetima kao prvoj skupini koja određuje konkurentski položaj neke zemlje, njih čine:

- ljudski resursi – koji podrazumijevaju raspoloživu radnu snagu koja je danas, uz tehnologiju, osnovni resurs, a poseban naglasak se stavlja na visokoobrazovanu radnu snagu;
- fizički resursi – odnose se na raspoloživost obradivih površina, rudnih bogatstava, vode, energije i ostalih prirodnih činitelja;
- resursi znanja – kao najvažniji ulazni resurs sastoje se od znanstvenih, tehničkih i tržišnih znanja potrebnih za proizvodnju i plasman roba i usluga;
- raspoloživi kapital – akumulira se iz bruto domaćeg proizvoda, štednje i strukture nacionalnog tržišta kapitala. Rast kapitala uvelike je povezan i ostvaruje se rastom investicija, gdje veliku ulogu ima svjetsko tržište;
- infrastruktura – podrazumijeva komunikacijski i transportni sustav te poslovne usluge i poslovnu infrastrukturu.⁶

Za izgradnju konkurentne prednosti od iznimne su važnosti i kvaliteta i kvantiteta potražnje, iako je mnogo važnija kvaliteta potražnje koja se odnosi na sofisticiranost kupaca. Glavne komponente potražnje su napredne potrebe kupaca, veličina domaćeg tržišta, broj neovisnih kupaca, rast i stopa domaće potražnje i rana domaća potražnja. Uzimajući u obzir velike domaće potražnje, velike zemlje su uvijek u prednosti dok su male zemlje prisiljene izvoziti na inozemna, zahtjevnija tržišta.

Najsloženija komponenta u procesu osnaživanja konkurentskih prednosti jesu vezane i podržavajuće proizvodnje koje u konačnici pretvaraju „dijamant“ u sustav. Njih sačinjavaju specijalizirani domaći dobavljači i podugovarači te komplementarne proizvodnje ili proizvodnje koje dijeli određene zajedničke faktore.

Strategija poduzeća, struktura i konkurencija odnose se na uvjete pod kojima su poduzeća osnovana, ali i vođena. Ekonomski povjesničar Alfred D. Chandler, Jr.

⁶ Bezić, H. : Tehnološka politika i konkurentnost, Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet Rijeka, Rijeka, str.38

strategiju definira kao određivanje temeljnih dugoročnih ciljeva poduzeća, prilagođavanje smjerova poslovnih aktivnosti, odnosno određivanje koncepcija i izbor resursa potrebnih za postizanje zacrtanih ciljeva.⁷ Jedna od komponenti u ovoj grupi jest i domaća konkurencija koja je veoma važna jer je ona ta koja usmjerava poduzeće prije nego li se ono odvaži kročiti na inozemno tržište. Gotovo pa je nemoguće da poduzeće koje nije steklo konkurentske prednosti na domaćem tržištu, to učini na inozemnom. Zatim, tu su i ciljevi koji se odnose na ciljeve poduzeća, ali i pojedinca koji usmjeravaju i vode poduzeće ka stjecanju značajne konkurentske prednosti.

Kako bi se ostvarila konkurentska prednost potrebno je postojanje sve četiri determinante „dijamanta“ konkurentske prednosti. On predstavlja veoma osnažujući sustav iz razloga što svaka od determinanti djeluje na svaku determinantu i time započinje dugoročan ciklus rasta. U konačnici on pokazuje da pojedina zemlja uspijeva u klasterima proizvodnje, a ne samo u izoliranim proizvodnjama.

2.2.2. SWOT analiza

SWOT analiza predstavlja alat strateškog planiranja za analizu konkurentne pozicije neke organizacije, zemlje ili regije. Njome se, stupnjevanjem elemenata u okviru četiri polja analize – prednosti, slabosti, prilike i prijetnje, procjenjuju pogodnosti i problemi, odnosno slabe i jake strane pojedinog predmeta to jest pojave. Iako je često na meti kritika zbog subjektivne procjene i jer ne daje točne smjernice što i kako treba uzeti u čimbenike razmatranja, vrlo se često koristi jer prikazuje trenutnu analizu situacije na jasan i pregledan način. U nastavku je prikazana SWOT analiza hrvatskog gospodarstva.

⁷ Mencer, I: "Strateški menadžment i poslovna politika", Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2003., str. 30

Tablica 1. SWOT analiza hrvatskog gospodarstva

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geostrateški položaj; • Izvrsna prometna povezanost; • Bogatstvo resursima; • Konkurentnost pojedinih djelatnosti: turizam; • Sigurnost zemlje 	<ul style="list-style-type: none"> • Izražena regionalna nejednakost; • Visok javni i vanjski dug; • Nepovoljan omjer radno aktivnog i ukupnog stanovništva; • Opterećenost fiskalnim i parafiskalnim nametima; • Neusklađenost programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Dostupnost strukturnih fondova Europske unije za financiranje projekata; • Pristup tržištu Europske unije nakon pristupanja RH u članstvo; • Razvoj novih digitalnih i zelenih tehnologija; • Otvorenost europskog tržišta za hrvatsku robu i usluge; • Povećanje blagostanja društva 	<ul style="list-style-type: none"> • Covid i ostale financijske, ekonomske krize; • Devastacija okoliša i klimatske promjene; • Odljev stručne i kvalitetne radne snage; • Brz razvoj tehnologije koji zahtijeva stalna ulaganja; • Niža cijena rada u susjednim zemljama

Izvor: izrada autora

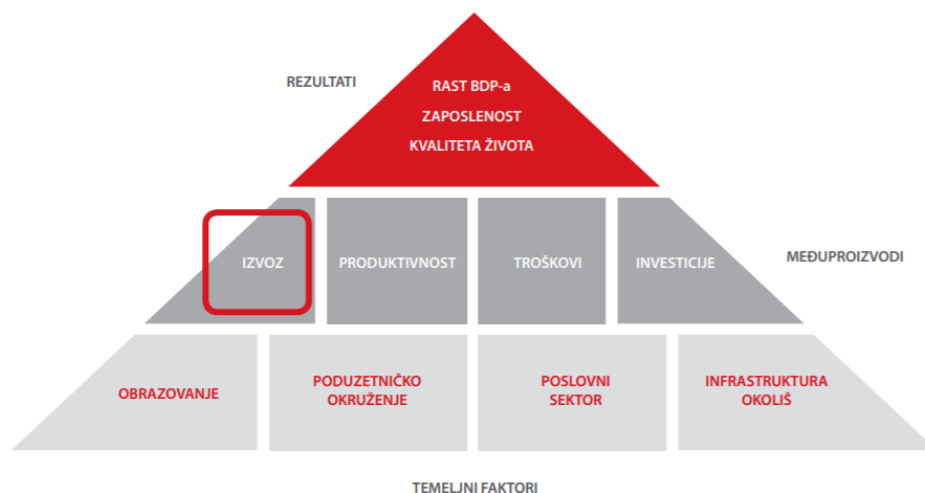
2.3. Piramida konkurentnosti

Piramida konkurentnosti predstavlja model na kojem se temelji definicija nacionalne konkurentnosti. Kao što je to prikazano u ovom modelu, konkurentnost je u suštini rezultat djelovanja brojnih indikatora i njihovih kretanja u određenom vremenu.

Na Slici 2. je prikazan piramidalni model po kojemu se indikatori dijele u tri razine:

1. vrhovna razina koja prikazuje rezultate konkurentnosti koji se odražavaju u rastu BDP-a, zaposlenosti i kvalitete života;
2. srednja razina koja se sastoji od međuproizvoda konkurentnosti – izvoza, produktivnosti, troškova i investicija;
3. temeljna razina koju čine temeljni faktori, a to su obrazovanje, poduzetničko okruženje, poslovni sektor i infrastruktura okoliša.

Slika 2. Piramida konkurentnosti

Izvor: NVK (2009.): *Godišnje izvješće o konkurentnosti 2008.*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, str. 16., Dostupno na: http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/GIK-2008_final.pdf

Rezultati konkurentnosti vidljivi su u dosadašnjem gospodarskom rastu, koji utječe na povećanje zaposlenosti i sukladno tome podizanju kvalitete života. Međuproizvodi konkurentnosti na srednjoj razini pokazuju učinke temeljnih faktora konkurentnosti i koji u međusobnom djelovanju oblikuju rezultate konkurentnosti. Temeljni faktori prikazani na najnižoj razini piramide konkurentnosti predstavljaju osnovu za djelovanje razvojnih politika koje će rezultirati povoljnim učincima na višim razinama piramide.

3. KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA PREMA ODABRANIM POKAZATELJIMA

Kad govorimo o pokazateljima, odnosno indikatorima konkurentnosti poduzeća, gospodarstva ili proizvoda važno je imati na umu da postoji čitav niz istih. U današnjem svijetu poseban značaj pridaje se menadžmentu i poduzetništvu, tehnologiji, inovacijama i obrazovanju. Kad je riječ o globalnom gospodarstvu, ono podrazumijeva međusobnu povezanost nacionalnih gospodarstava, pa je u analizu konkurentnosti potrebno uključiti razmjenu dobara i usluga i kretanje tokova kapitala. Upravo iz tog razloga, pod nacionalnu konkurentnost treba uključiti i niz drugih faktora koji su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Faktori nacionalne (regionalne) konkurentnosti

Faktori koji određuju nacionalnu (regionalnu) konkurentnost ili poslovno okruženje (sposobnost privlačenja) i izvoz (sposobnost prodaje)		
<i>Opći faktori koji određuju konkurentno okruženje:</i>	<i>Osnovne značajke i mehanizmi tržišne ekonomije (ekonomska politika):</i>	<i>Konkurentnost faktora poslovne infrastrukture:</i>
1. Otvorenost zemlje (regije) prema svjetskoj ekonomiji	1. Opći stavovi prema stranim investicijama i tržišnoj ekonomiji	1. Razina plaća, odnos plaća i produktivnosti rada
2. Otvorenost svjetske ekonomije prema regiji	2. Razina vladine birokracije	2. Kvaliteta rada, motivacija za posao i stavovi
3. Politička stabilnost regije i njenoga okruženja	3. Cjenovna stabilnost (politika niske inflacije)	3. Zemlja, energija i ekološko okruženje
4. Ekonomsko – geografska pozicija zemlje (regije)	4. Porezi, subvencije i kreditna pomoć	4. Stabilnost ponude sirovih materijala i energije
5. „Meki“ faktori koji označavaju poslovno okruženje (uvjeti	5. Cijene i njihova regulacija (monopoli)	5. Postojanje zemlje pogodne za poslovne aktivnosti

<p>života, kulturno okruženje)</p> <p>6. Klimatski uvjeti i prirodni resursi</p> <p>7. Demografska situacija i struktura ljudskih resursa.</p>	<p>6. Vlasništvo, korporativno upravljanje</p> <p>7. Regulacija relacija sa stranim ekonomijama, trgovinska politika, politika deviznog tečaja.</p>	<p>6. Transport i komunikacije</p> <p>7. Istraživanja i tehnološka infrastruktura</p>
--	---	---

Izvor: Obadić, A.; Tica, J.; grupa autora: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016. 141.str, načinjeno prema Reiljan (2000:45)

Iz Tablice 2. je vidljivo da su autori faktore, koji određuju regionalnu konkurentnost, podijelili u tri kategorije:

- opći faktori: odnose se na opću sliku gospodarstva zemlje, a čine ih politički, geografski, klimatski i demografski čimbenici;
- faktori ekonomske politike: pružaju relevantne podatke o stavovima prema stranim investicijama, cjenovnoj stabilnosti, porezima, regulaciji cijena i vlasništvu;
- faktori poslovne infrastrukture: daju osnovne informacije o razini plaća, kvaliteti rada, motivaciji za posao, energiji, transportu, komunikacijama i infrastrukturi.

Najjednostavniji način mjerenja konkurentnosti pojedine zemlje te uspoređivanja s ostatkom svijeta predstavlja analiziranje pokazatelja koji daju uvid u prednosti i nedostatke pojedine zemlje. Što se koristi veći broj pokazatelje to je realnije sagledavanje faktora koji određuju konkurentnost, a samim time i ekonomski uspjeh i kvalitetu života. U sljedećoj tablici pokazatelji konkurentnosti podijeljeni su u dvije skupine: indeksi konkurentnosti i institucionalni indeksi te je navedeno tko ih izračunava i gdje objavljuje u svrhu veće dostupnosti zainteresiranim pojedincima.

Tablica 3. Grupiranje nekih od pokazatelja konkurentnosti

SKUPINA	POKAZATELJ	IZRAČUNAVA I OBJAVLJUJE
Indeksi konkurentnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks globalne konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma (GCI indeks) • Indeks globalne konkurentnosti Međunarodnog instituta za razvoj managementa (IMD indeks) 	<ul style="list-style-type: none"> • Svjetski gospodarski forum • Institut za razvoj managementa
Institucionalni indikatori	<ul style="list-style-type: none"> • Indeks ekonomskih sloboda • Indeks razvoja ljudskoga kapitala • Indeks percepcije korupcije • Svjetski indikatori vladanja • Indeks lakoće poslovanja • Europski poredak inovativnosti • Indeks napretka u tranziciji 	<ul style="list-style-type: none"> • World Heritage Foundation • UNDP • Transparency International • Svjetska banka • Svjetska banka • Europska komisija • EBRD

Izvor: Obadić, A.; Tica, J.; grupa autora: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., 142.str.

Kako je i prikazano u Tablici 3., u indekse konkurentnosti spadaju: indeks globalne konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma (engl. Global Competitiveness Index – GCI) i indeks globalne konkurentnosti za razvoj managementa (engl. International Institute for Management Development – IMD). Drugu skupinu pokazatelja koji se nazivaju institucionalni pokazatelji sačinjavaju indeks ekonomskih sloboda, indeks razvoja ljudskog kapitala, indeks percepcije korupcije, svjetski indikatori vladanja,

indeks lakoće poslovanja, europski poredak inovativnosti i indeks napretka u tranziciji. U nastavku rada, neki od njih bit će objašnjeni.

3.1. Makroekonomski pokazatelji

U ovom dijelu rada analizirani su neki od makroekonomskih pokazatelja. Najčešći indikator u mjerenju gospodarske aktivnosti neke zemlje je BDP. Osim njega, u nastavku su prikazane i stopa nezaposlenosti, saldo vanjskotrgovinske bilance i kretanje izravnih inozemnih investicija.

Tablica 4. BDP, BDP po stanovniku, udio nezaposlenih i vanjskotrgovinska bilanca Hrvatske u razdoblju od 2009. do 2019. godine

Godina	BDP (mil.\$)	BDP po stanovniku (mil.\$)	Stopa nezaposlenosti (%)	Uvoz (mil.\$)	Izvoz (mil.\$)	Saldo vanjskotr. bilance (mil.\$)
2009.	62.599	14.420	9,20	21.203	10.474	- 10.729
2010.	59.808	13.818	11,62	20.067	11.806	- 8.261
2011.	62.355	14.457	13,68	22.663	13.338	- 9.325
2012.	56.495	13.151	15,94	20.832	12.371	- 8.461
2013.	58.057	13.576	17,25	22.010	12.667	- 9.343
2014.	57.643	13.546	17,29	22.809	13.835	- 8.974
2015.	49.531	11.701	16,18	20.571	12.925	- 7.646
2016.	51.597	12.260	13,10	21.903	13.813	- 8.090
2017.	55.319	13.225	11,21	24.829	16.069	- 8.760
2018.	60.991	14.674	8,43	28.203	17.402	- 10.801
2019.	60.415	14.627	6,62	28.160	17.180	- 10.980

Izvor: Izrada autora prema UNCTAD (2020.) *Gross domestic product: Total and per capita, current and constant prices, annual*, Dostupno na:

<http://unctadstat.unctad.org/countryprofile/generalprofile/en-gb/191/index.html>

Na temelju podataka iz Tablice 4. vidljivo je da nakon 2009. godine BDP i BDP po stanovniku bilježe pad izazvana svjetskom ekonomskom krizom. Najmanje vrijednosti poprimili su 2015. godine kada je BDP iznosio 49.531 milijardi \$, a BDP po stanovniku 11.701 milijardi \$. U 2019. godini nastavljena su pozitivna kretanja ekonomske aktivnosti započeta 2016. godine. Kad je riječ o nezaposlenosti, najviša stopa zabilježena je 2014. godine kada je iznosila 17,29%, dok je najmanja zabilježena 2019. godine s postotkom od 6.62. Vanjskotrgovinska bilanca u promatranom razdoblju poprima negativne vrijednosti što ukazuje na visoku ovisnost Hrvatske o uvozu i njenu nedovoljnu izvoznu orijentiranost. Ovakvi podatci sugeriraju na veliku potrebu za promjenama kako bi hrvatsko gospodarstvo postalo konkurentno i bilo ukorak s europskim gospodarstvima.

Zatim, Tablica 5. prikazuje kretanje inozemnih investicija u Republici Hrvatskoj. Vrlo je velika važnost izravnih inozemnih ulaganja, a ona se manifestira kroz brži rast prihoda i kapitala u tvrtkama sa stečajnim inozemnim ulaganjima u odnosu na ostale tvrtke. Prema revidiranim podacima, u razdoblju od 1993. godine do kraja 2019. godine Hrvatska je zabilježila 31,8 milijardi eura vrijednosti izravnih stranih ulaganja. U 2019. godini najviše izravnih ulaganja stiglo je iz Luksemburga, zatim slijede Austrija, te Slovenija i Njemačka. Međutim, nepovoljna poslovna klima u Hrvatskoj i dalje predstavlja veliki problem i otežava dolazak istih. U koliko bi došlo do ukidanja administrativnih prepreka i unaprjeđenja ozračja pravne sigurnosti to bi neminovno dovelo do poboljšanja poslovne i investicijske klime i samim time i do rasta inozemnih ulaganja u Hrvatsku.

Tablica 5. Izravne inozemne investicije u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2019. godine (u milijunima \$)

Godina	Priljev	Odljev	Saldo
2009.	2.948	1.176	1.772
2010.	1.172	99	1.073
2011.	1.594	298	1.296
2012.	1.311	- 52	1.363.
2013.	916	- 78	994
2014.	2.896	1.981	915
2015.	91	- 142	233
2016.	274	- 1.939	2.213
2017.	555	- 726	1.281
2018.	1.152	231	921
2019.	1.365	231	1.134

Izvor: izrada autora prema: UNCTAD (2020.) Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, Dostupno na:

<https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

3.2. Indeks globalne konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma

Indeks globalne konkurentnosti (engl. Global Competitiveness Index – GCI) jedan je od najčešće korištenih indikatora kojeg na godišnjoj razini objavljuje Svjetski ekonomski forum u Izvješću o globalnoj konkurentnosti.

Autori ovog indeksa navode kako postoji 12 stupova konkurentnosti grupiranih u tri osnovne skupine koje zajedno čine indeks. Međutim, važno je napomenuti da je 2018. godine uveden novi indeks globalne konkurentnosti 4.0 (GCI 4.0) koji integrira prijašnje aspekte s novim pokretačima produktivnosti i ekonomskog rasta, pritom ističući važnost ljudskog kapitala, inovacija i otpornosti kao čimbenika koji u Industriji 4.0 definiraju obilježja konkurentnosti.

Tablica 6. Stupovi konkurentnosti prema Indeksu globalne konkurentnosti 4.0

Ukupno	Podindeksi faktora konkurentnosti	Stupovi konkurentnosti
Indeks globalne konkurentnosti (GCI indeks)	Povoljno okruženje	<ul style="list-style-type: none"> • Institucije • Infrastruktura • Primjena informatičkih i komunikacijskih tehnologija • Makroekonomska stabilnost
	Ljudski kapital	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravlje • Vještine
	Tržišta	<ul style="list-style-type: none"> • Tržište proizvoda • Tržište rada • Financijski sustav • Veličina tržišta
	Inovacijski eko -sustav	<ul style="list-style-type: none"> • Poslovna dinamika • Kapacitet za inovacije

Izvor: : Schwab, K.: „The Global Competitiveness Report 2018“, World Economic Forum, 631.. str,

<http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>

Kao što je i prikazano u Tablici 6., stupovi konkurentnosti, prema novoj metodologiji, grupirani su u četiri skupine: povoljno okruženje, ljudski kapital, tržišta i inovacijski eko-sustav. Naime, iako Indeks globalne konkurentnosti 4.0 ima 12 stupova kao i indeks prethodnih godina, stupovi i pripadajući pokazatelji novog indeksa su drukčije koncipirani. Odnosno, od ukupno 98 pokazatelja, zadržana su 34 pokazatelja iz prijašnje metodologije te su uvedena 64 nova pokazatelja. Indeks 4.0 predstavlja novi način mjerenja i praćenja konkurentnosti te predstavlja početak novog razdoblja i promjenu u načinu razumijevanja čimbenika koji utječu na konkurentnost.

**Tablica 7. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2018. i 2019. godinu
prema GCI indeksu**

ZEMLJA	RANG 2019.	RANG 2018.	PROMJENA 2019. – 2018.
Singapur	1.	2.	+1
Sjedinjene Američke Države	2.	1.	-1
Hong Kong	3.	7.	+4
Nizozemska	4.	6.	+2
Švicarska	5.	4.	-1
Japan	6.	5.	-1
Njemačka	7.	3.	-4
Švedska	8.	9.	+1
Ujedinjeno Kraljevstvo	9.	8.	-1
Danska	10.	10.	0
Hrvatska	63.	68.	+5

Izvor: Schwab, K.: „The Global Competitiveness Report 2019“, World Economic Forum, 15. str.,

<http://www3.weforum.org/docs/WEFTheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf>

Izvešće o globalnoj konkurentnosti iz 2019. godine obuhvatilo je 141 zemlju svijetu. Na prvom mjestu našao se Singapur, a od europskih država najbolje je pozicionirana Nizozemska i to na visokom četvrtom mjestu. U navedenoj godina Hrvatska je zauzela 63. mjesto, što je bolje nego 2018. godine kad je bila na 68 mjestu.

Tablica 8. Promjena pozicije Hrvatske za 12 stupova konkurentnosti u 2019. u odnosu na 2018. godinu

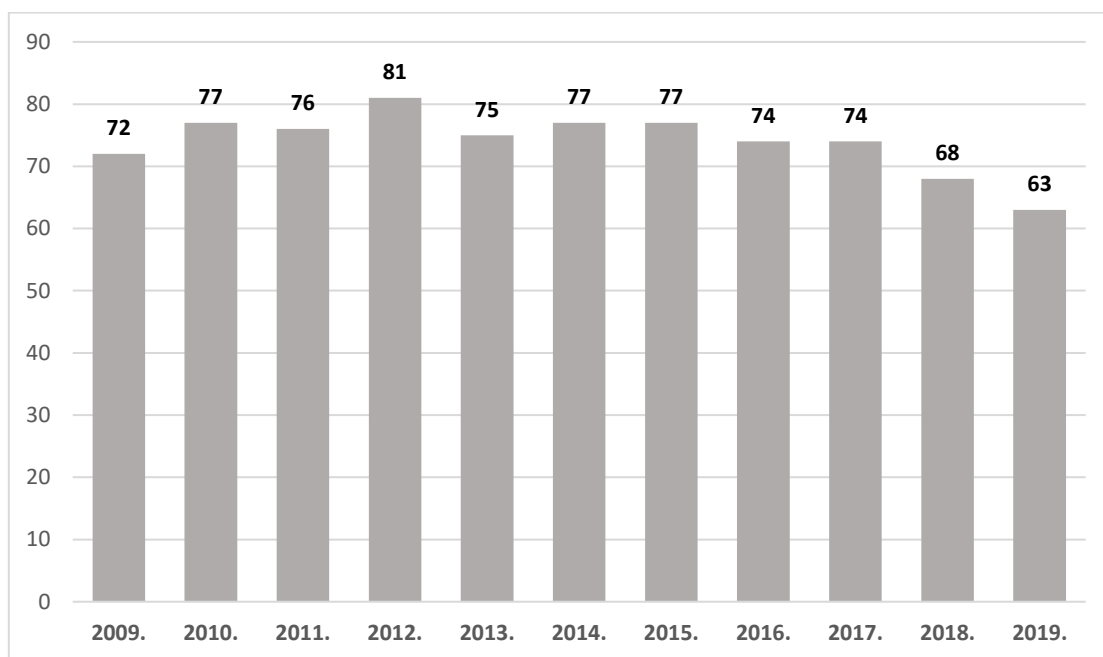
STUP KONKURENTNOSTI	2019.	2018.	PROMJENA 2019. – 2018.
1. Institucije	77	74	-3
2. Infrastruktura	32	36	+4
3. Informatička i komunikacijska tehnologija	60	53	-7
4. Makroekonomija	43	106	+63
5. Zdravstvo	47	51	+4
6. Vještine	69	65	-4
7. Tržište dobara	86	71	-15
8. Tržište rada	94	96	+2
9. Financijski sustav	63	62	-1
10. Veličina tržišta	78	78	0
11. Napredovanje poduzeća	101	81	-20
12. Inovacije	73	63	-10

Izvor: Schwab, K.: „The Global Competitiveness Report 2019“, World Economic Forum, 174. str., Dostupno na:

<http://www3.weforum.org/docs/WEFTheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf>

Kao što je vidljivo u Tablici 8., Hrvatskoj je napredak na ljestvici omogućilo poboljšanje rezultata u kategoriji makroekonomske stabilnosti, gdje je zabilježen skok od 63 mjesta u odnosu na prošlu godinu (sa 106. na 43. mjesto). Poboljšanje je također zabilježeno u kategoriji infrastrukture (32. mjesto), zdravstva (47. mjesto) i tržišta rada (94. mjesto).

Grafikon 1. Ukupni rang Hrvatske od 2009. do 2019. godine prema GCI indeksu

Izvor: izrada autora prema podacima WEF-a

3.3. Indeks globalne konkurentnosti Instituta za razvoj managementa

Svjetski godišnjak konkurentnosti kojeg objavljuje Međunarodni institut za razvoj managementa od 1989. godine nudi pregled godišnjih izvješća o konkurentnosti zemalja. Godišnjak analizira i rangira sposobnost zemalja da stvore i zadrže okruženje koje podupire rast konkurentnosti te mjeri koliko dobro zemlje upravljaju svojim resursima i kompetencijama kako bi omogućile dugoročno stvaranje novih vrijednosti.

Tablica 9. Komponente IMD indeksa

IMD INDEKS			
Gospodarski rezultati	Efikasnost javnog sektora	Efikasnost poslovnog sektora	Infrastruktura
Međunarodna trgovina	Fiskalna politika	Financije	Znanstvena infrastruktura
Strana ulaganja	Javne financije	Tržište rada	Zdravlje i okoliš
Domaća ekonomija	Institucije	Menadžment	Obrazovanje
Zaposlenost	Poslovna legislativa	Stavovi i vrijednosti	Osnovna infrastruktura
Cijene	Društveno okruženje	Produktivnost i efikasnost	Tehnološka infrastruktura

Izvor: Obadić, A.; Tica, J.; grupa autora: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016., 153.str.

Ljestvica konkurentnosti IMD-a prikazuje 332 kriterija od kojih se 2/3 odnose na statističke indikatore, a 1/3 na istraživanje mišljenja gospodarstvenika. Kao što je prikazano u Tablici 9., za ukupno rangiranje konkurentnosti zemalja u obzir se uzimaju četiri indikatora: gospodarski rezultati, efikasnost javnog sektora, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura, koristeći pritom 20 indeksa, 5 za svako područje.

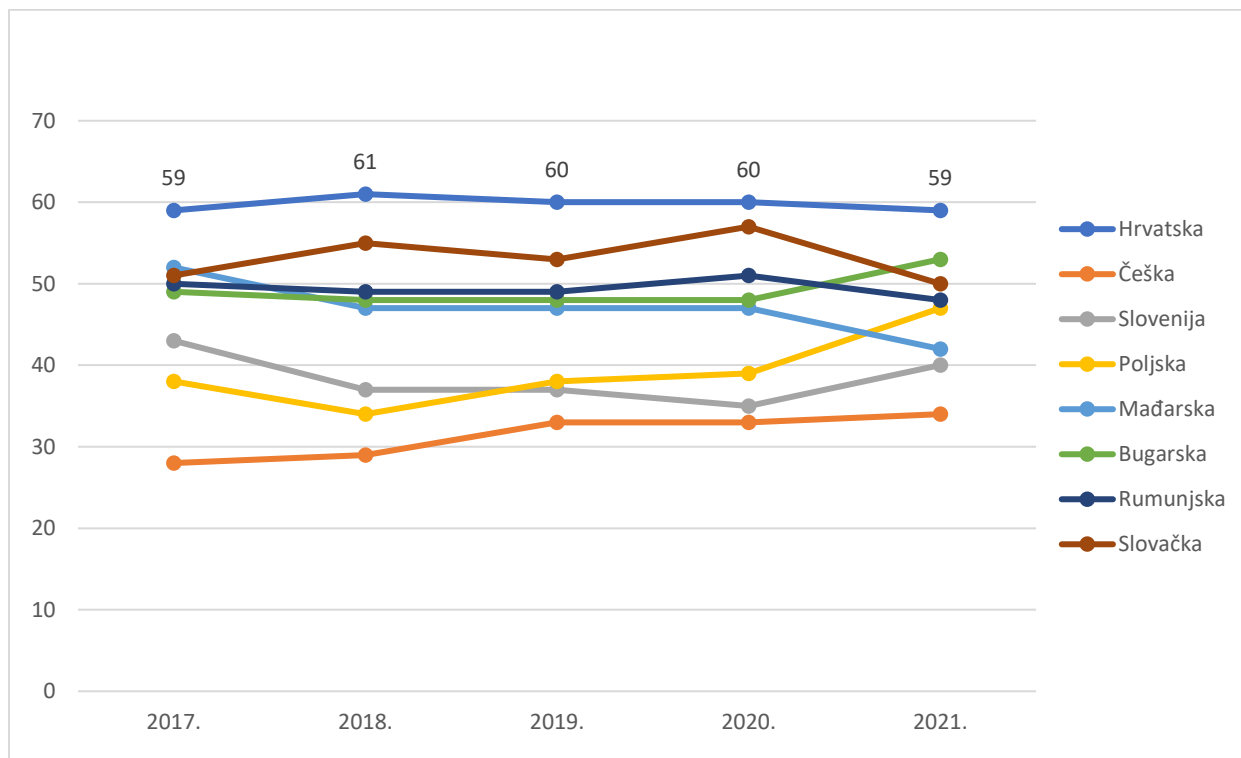
Tablica 10. Rang prvih deset zemalja za 2020. i 2021. godinu po IMD indeksu

ZEMLJA	RANG 2021.	RANG 2020.	PROMJENA 2020. – 2021.
Švicarska	1.	3.	+2
Švedska	2.	6.	+4
Danska	3.	2.	-1
Nizozemska	4.	4.	0
Singapur	5.	1.	-4
Norveška	6.	7.	+1
Hong Kong	7.	5.	-2
Tajvan	8.	11.	+3
Ujedinjeni Arapski Emirati	9.	9.	0
Sjedinjene Američke Države	10.	10.	0

Izvor: IMD World Competitiveness Center (2021.) IMD World Digital Competitiveness Ranking 2021, Dostupno na: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>

Kao što je vidljivo iz Tablice 10., Švicarska je na ovogodišnjoj ljestvici konkurentnosti zauzela prvom mjesto. Odmah iza nje dolazi Švedska, a slijede je Danska, Nizozemska, Singapur, Norveška, Hong Kong, Tajvan, Ujedinjeni Arapski Emirati i Sjedinjene Američke Države. Istraživanje je provedeno u ožujku i travnju 2021. godine.

Grafikon 2. Rang na ljestvici konkurentnosti Hrvatske i usporednih zemalja prema IMD-u u razdoblju od 2017. do 2021. godine

Izvor: World Competitiveness Ranking, IMD World Competitiveness Center,
 Dostupno na: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>

Iz Grafikona 2. je vidljivo da Hrvatska već nekoliko godina stagnira. U ovogodišnjem izvještaju zauzela je 59. mjesto od ukupno 64 analizirane zemlje, čime je za jedno mjesto uspješnija nego li prethodne godine. U razdoblju od 2017. do 2021. godine Hrvatska se na svjetskoj ljestvici konkurentnosti kreće između 59. i 61. mjesta.

Kad je riječ o zemljama u okruženju, rezultati su različiti, međutim bolji od hrvatskog. Slovačka je poboljšala svoju poziciju za 7 mjesta te se sad nalazi na 50 mjestu. Nešto manje uspješnije bile su Mađarska i Rumunjska koje su na ljestvici konkurentnosti skočile za 5, odnosno 3 mjesta. S druge strane, Poljska bilježi pad pozicije s 39. na 47. mjesto. Pozicija Slovenije i Bugarske pogoršala se za 5 mjesta, dok je Češka pala za 1 mjesto te se trenutno smjestila na 34. mjesto.

Kao izazove za Hrvatsku u 2021. godini, Međunarodni institut za razvoj managementa navodi sljedeće:

- Reforma i digitalizacija pravosudnog sustava.
- Reforma i digitalizacija javne uprave i lokalnih upravnih jedinica.
- Smanjiti ukupni porezni teret za poslovanje (parafiskalne pristojbe i skriveni troškovi) kako bi se poboljšalo poslovno okruženje.
- Podržati poduzetničke aktivnosti temeljene na ciljevima održivog razvoja (smanjiti siromaštvo, zelenu ekonomiju, pristup obrazovanju za sve).
- Razviti i implementirati široki program digitalizacije kako bi se pomoglo u provedbi reformi i omogućio napredak u odabranim sektorima gospodarstva.⁸

3.4. Indeks lakoće poslovanja

Indeks lakoće poslovanja (engl. Doing business index) je sustav pokazatelja lakoće poslovanja kojeg izračunava Svjetska banka i objavljuje u publikaciji *Doing Business Report*. Ovaj izvještaj počeo se koristiti 2003. godine, a osnovna mu je pretpostavka da ekonomska aktivnost podrazumijeva zakonsku regulativu koja je uspostavljena na pravu vlasništva, predvidivosti ekonomskih interakcija, smanjenju troškova u rješavanju sporova te provođenju ugovornih obveza.

Ovaj indeks je usredotočen na lakoću poslovanja u deset različitih područja:

1. osnivanje poduzeća,
2. izdavanje građevinskih dozvola,
3. dobivanje struje,
4. registriranje vlasništva,
5. dobivanje kredita,
6. zaštita manjinskih dioničara,
7. plaćanje poreza,
8. prekogranična trgovina,
9. izvršavanje ugovora,

⁸ World Competitiveness Ranking, IMD World Competitiveness Center, Croatia, Dostupno na: <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/HR/wcy>

10. rješavanje nesolventnosti.⁹

Prema posljednjem izvještaju objavljenom 2020. godine najbolje rangirane zemlje su Novi Zeland, Singapur, Hong Kong, Danska, Južna Koreja, SAD, Gruzija, Ujedinjeno Kraljevstvo, Norveška i Švedska. Hrvatska je pozicionirana na 51. mjestu, isto kao i 2018. godine dok je 2019. pala na 58. mjesto.

Tablica 11. Rang i ocjena Republike Hrvatske po 10 područja indeksa lakoće poslovanja u 2020. godini

PODRUČJA	RANG	VRIJEDNOST 0 – 100
Osnivanje poduzeća	114	85.3
Izdavanje građevinskih dozvola	150	57.8
Dobivanje struje	37	86.8
Registriranje vlasništva	38	77.4
Dobivanje kredita	104	50
Zaštita manjinskih dioničara	37	70
Plaćanje poreza	49	81.8
Prekogranična trgovina	1	100
Izvršavanje ugovora	27	70.6
Rješavanje nesolventnosti	63	56.5

Izvor: World Bank Group: Doing Business 2020., „Economy profile Croatia“, str. 4.,

Dostupno na:

<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/c/croatia/HRV.pdf>

Prilikom analiziranja ovog indeksa važno je napomenuti da je vrijednost važnija nego li rang, odnosno mjesto, koje zemlja zauzima. Najbolja vrijednost je 100 i promatra se gdje se pojedina zemlja nalazi u odnosu na najbolji standard. Iz Tablice 11. vidljivo je

⁹ Obadić, A.; Tica, J.; grupa autora: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016. 148.str

da Hrvatska dijeli prvo mjesto na svijetu u prekograničnoj trgovini i time ostvaruje vrijednost 100.

Kad je riječ o područjima koja treba reformirati, tu je prije svega pravosuđe. Naime, Hrvatska se prema rangiranju postupka rješavanja nesolventnosti nalazi na 63. mjestu, a vrijednost iznosi svega 56,5 što je vrlo daleko od najbolje prakse. Ipak, Hrvatska najgoru vrijednost, koja iznosi 50, ostvaruje u području pribavljanja kredita. Razlog tomu jest ne funkcioniranje Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK) nakon uvođenja općih odredbi o zaštiti osobnih podataka (GDPR).

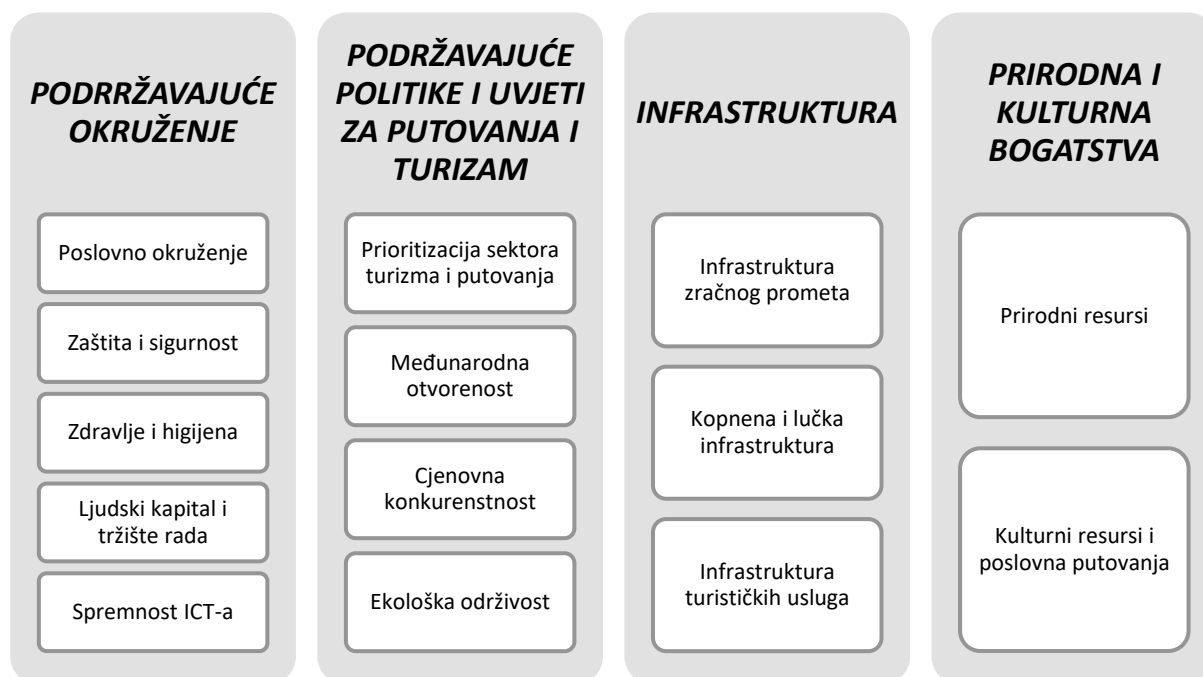
Na samom kraju analiziranja indeksa lakoće poslovanja, evidentno je da svaka zemlja provodi reforme u cilju poboljšanja svog položaja i sukladno tome, rezultati i odnosi između zemalja stalno se mijenjaju. 2020. godine Hrvatska je ostvarila vrijednost od 73,6 što je napredak u odnosu na prethodnu godinu. Iako Hrvatska ulaže napore u provođenje reformi i postaje sve bolje mjesto za poslovanje, druge zemlje to čine puno brže i efikasnije i time stavljaju Hrvatsku u nepovoljan položaj. Nedostatak političke volje i administrativne snage ovdje dolaze do izražaja, no ipak ovogodišnji indeks lakoće poslovanja ipak pokazuje da mogućnost za poboljšanje i iskorak postoji.

3.5. Indeks turističke konkurentnosti

Indeks konkurentnosti putovanja i turizma mjeri uspješnost pojedine zemlje u sektoru putovanja i turizma, a podijeljen je u četiri kategorije koje obuhvaćaju podržavajuće okruženje, podržavajuće politike i uvjete za putovanja i turizam, infrastrukturu te prirodna i kulturna bogatstva.¹⁰

¹⁰ Ministarstvo turizma i sporta (2015.): „Hrvatska po turističkoj konkurentnosti na 33. mjestu od 141 zemlje“, <https://mint.gov.hr/vijesti/nvk-hrvatska-po-turistickoj-konkurentnosti-na-33-mjestu-od-141-zemlje/9227>

Grafikon 3. Sastavnice indeksa turističke konkurentnosti

Izvor: izrada autora prema *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019.*, 11. str., Dostupno na <https://hrturizam.hr/wp-content/uploads/2019/09/The-Travel-Tourism-Competitiveness-Report-2019.pdf>

Unutar četiri kategorije analizira se održivost zaštite okoliša, konkurentnost cijena, politika sigurnosti, zdravlja i higijene, zračna umreženost, turistička infrastruktura, prirodni i kulturni resursi i drugo.

Tablica 12. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2017. i 2019. godinu prema indeksu turističke konkurentnosti

ZEMLJA	RANG 2019.	RANG 2017.	PROMJENA 2019. – 2017.
Španjolska	1.	1.	0
Francuska	2.	2.	0
Njemačka	3.	3.	0
Japan	4.	4.	0
Sjedinjene Američke Države	5.	6.	+1

Ujedinjeno Kraljevstvo	6.	5.	-1
Australija	7.	7.	0
Italija	8.	8.	0
Kanada	9.	9.	0
Švicarska	10.	10.	0
Hrvatska	27.	32.	+5

Izvor: (2019.) *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019.*, 15. str.,
<https://hrturizam.hr/wp-content/uploads/2019/09/The-Travel-Tourism-Competitiveness-Report-2019.pdf>

Najkonkurentnije zemlje svijeta su Španjolska, Francuska, Njemačka, Japan, Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo, Australija, Italija, Kanada i Švicarska. Uzimajući u obzir poslovno okruženje, infrastrukturu, prirodne resurse i napore koje navedene zemlje ulažu u stvaranje okruženja atraktivnog turistima, ovakav rezultat je očekivan.

U izvješću Svjetskog gospodarskog foruma o konkurentnosti putovanja i turizma objavljenom 2019. godine Hrvatska se pozicionirala na 27. mjesto i time je za pet mjesta poboljšala poziciju u odnosu na prošlo izvješće. Najbolje je ocjenjena u stupovima infrastrukture turističkih usluga (5. mjesto), ekološke održivosti (14. mjesto), prirodnih resursa (20. mjesto), zdravlja i higijene (22. mjesto) i međunarodne otvorenosti (27. mjesto). S druge strane, najlošije su pozicionirani stupovi poslovnog okruženja (123. mjesto), ljudskog kapitala (103. mjesto) i cjenovne konkurentnosti (97. mjesto).

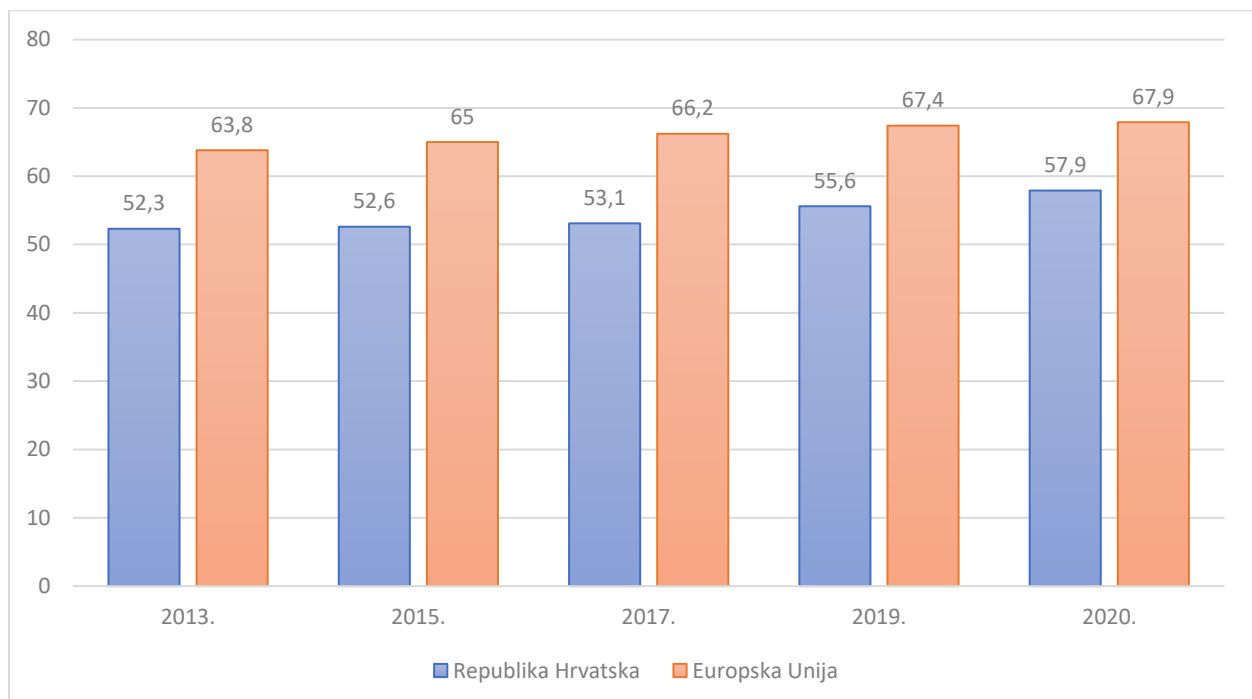
Od susjednih zemalja najbolju poziciju 2019. godine zauzela je Slovenija koja je na 36. mjestu, zatim Mađarska na 48. mjestu, Srbija na 83. mjestu i Bosna i Hercegovina na nezavidnom 105. mjestu.

3.6. Indeks rodne ravnopravnosti

Indeks rodne ravnopravnosti na godišnjoj bazi objavljuje Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE) još od 2010. godine. On se koristi kako bi se izmjerio napredak u postizanju rodne ravnopravnosti unutar Europske unije. Indeks osigurava vidljivost područja u kojima je potrebno poboljšanje na način da se osobama na rukovodećim pozicijama pruža detaljna analiza na razini Europske unije i nacionalnoj razini. Bodovima od 0 do 100 ocjenjuje se stanje u svakoj zemlji članici, a rezultat od 100 bodova znači da je zemlja postigla potpunu ravnopravnost između muškaraca i žena, međutim takva situacija još nije zabilježena.

Indeks ocjenjuje razinu ravnopravnosti između muškaraca i žena u šest područja: posao, financije, znanje, vrijeme, moć i zdravlje, a dodana su i dva dodatna područja: nasilje nad ženama i preklapanje nejednakosti.

Grafikon 4. Ocjena Republike Hrvatske i Europske unije po indeksu rodne ravnopravnosti u razdoblju od 2013. do 2020. godine

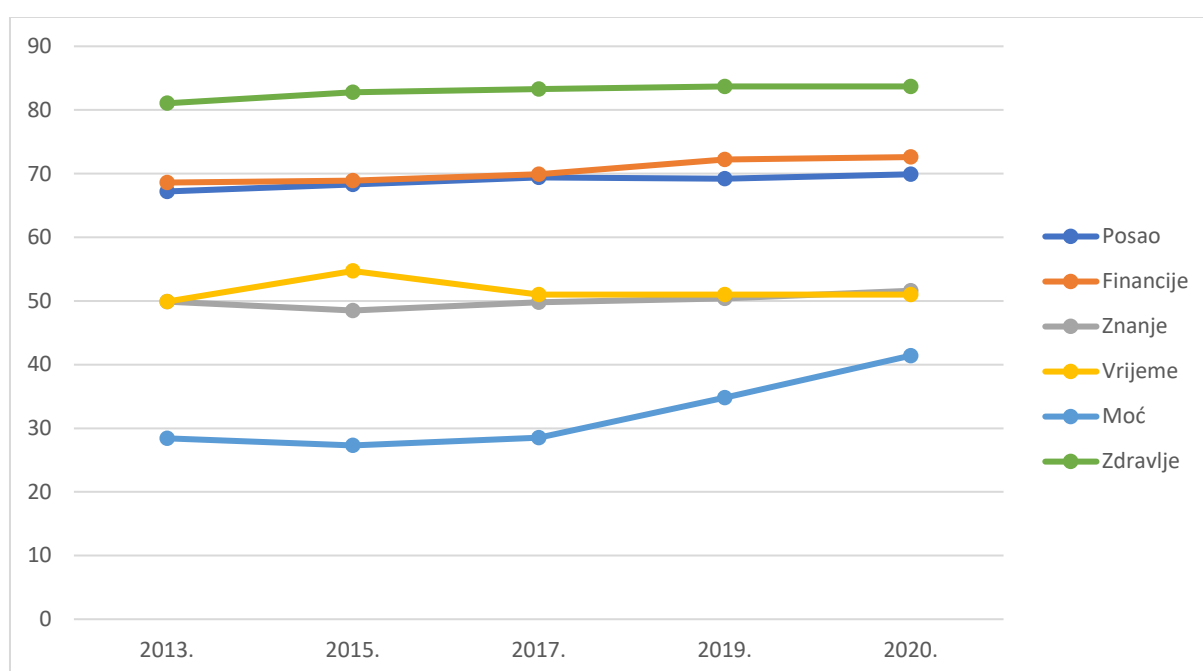

Izvor: *European Institute for Gender Equality: Gender Equality Index,*

<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/country>

S 57,9 bodova od mogućih 100, Hrvatska se 2020. godine pozicionirala na 20. mjesto u Europskoj uniji prema indeksu rodne ravnopravnosti. Taj je rezultat za 10,0 bodova slabiji od prosjeka Europske unije. Rezultat Hrvatske poboljšao se za 2,3 boda u odnosu na 2019. godinu kada se Hrvatska nalazila na 22. mjestu. Hrvatska, prema ravnopravnosti između muškaraca i žena, napreduje sporije od prosjeka Europske unije.

Grafikon 5. Ocjena Republike Hrvatske po šest područja indeksa rodne ravnopravnosti u razdoblju od 2013. do 2020. godine

Izvor: *European Institute for Gender Equality: Gender Equality Index*,
<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/country/HR>

U 2020. godini, najbolji rezultat Hrvatska je ostvarila u području zdravlja (83,7 bodova) i financija (72,6 bodova), dok je najgori rezultat ostvarila u području moći (41,4 boda) i vremena (51 bod). Od 2010. godine Hrvatska je najveći napredak postigla u području moći (za 13,0 bodova) i novca (za 4,0 bodova). Od 2017. godine njezin se rezultat u području moći povećao za 6,6 bodova. S druge strane, najmanji napredak zabilježen je u području vremena. Od 2010. najmanji je napredak zabilježen u području vremena.

(poboljšanje za 1,2 boda) i znanja (poboljšanje za 1,7 bodova). Rezultat Hrvatske u području vremena ostao je nepromijenjen od 2017. godine.

3.7. Indeks percepcije korupcije

Indeks percepcije korupcije (Corruption Perceptions Index – CPI) počeo se provoditi 1995. godine. Od tada predstavlja najznačajniji globalni indikator korupcije u javnom sektoru u zemljama diljem svijeta. Na godišnjoj razini rangira zemlje po njihovoj percipiranoj razini korupcije u javnom sektoru na skali od 0 do 100, gdje 0 predstavlja visoko korumpiranu, a 100 zemlju očišćenu od korupcije. Sam indeks se sastoji od dvije skupine podataka: anketnog istraživanja stavova poslovnih ljudi i procjena i percepcija eksperata za pojedine zemlje.

Tablica 13. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske za 2019. i 2020. godinu prema indeksu percepcije korupcije

ZEMLJA	RANG 2020.	RANG 2019.	PROMJENA 2020. – 2019.
Danska	1.	1.	0
Novi Zeland	1.	1.	0
Finska	3.	3.	0
Singapur	3.	4.	-1
Švedska	3.	4.	-1
Švicarska	3.	4.	-1
Norveška	7.	7.	0
Njemačka	8.	8.	0
Luksemburg	9.	9.	0
Australija	9.	9.	0
Hrvatska	63.	66.	-3

Izvor: *Transparency International (2021.): Corruption Perceptions Index 2020.*,

Dostupno na: <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/dnk>

Najbolje rangirana zemlja 2020. godine je Danska s indeksom 88, a isti indeks ima i Novi Zeland. Zatim slijede Finska, Singapur, Švedska i Švicarska koje imaju 85 bodova. Najgore pozicionirane zemlje jesu Sirija s 14 bodova, a slijede Somalija i Južni Sudan s 12 bodova. Najlošiji rezultat u Europskoj uniji imaju Rumunjska, Mađarska i Bugarska s indeksom od 44 i to su jedine zemlje članice Europske unije koje su lošije od Hrvatske.

Kad je riječ o Hrvatskoj, indeks percepcije korupcija iznosi 47 bodova i s tim rezultatom Hrvatska zauzima 63. mjesto. Ideničan rezultat postigla je i 2019. godine. 2018. godine Hrvatska je imala 48 bodova, 2017. i 2016. godine 29, dok je 2015. godine indeks iznosio 51. Hrvatska se nalazi daleko ispod prosjeka Europske unije koji iznosi 64 boda.

Mjerenje korupcije indeksom percepcije tijekom duljeg razdoblja znatno je pridonijelo prepoznavanju korupcije kao važnoga društvenog problema, te usmjerilo pozornost međunarodnih institucija i domaćih aktera na nju. Indeks pokušava dokumentirati stanje korupcije u javnom sektoru, povećava svijest javnosti o tom problemu, te upućuje na potrebu izrade i provedbe mjera za suzbijanje korupcije.¹¹

3.8. Svjetska ljestvica talenata

Svjetska ljestvica talenata je izvještaj koji na godišnjoj bazi objavljuje Institut za razvoj poslovnog upravljanja. Izvješće uključuje 63 zemlje i ocjenjuje sposobnost zemlje da izgradi, privuče i zadrži nadarene osobe kako bi stvorila bazu talentiranih osoba potrebnih za povećanje konkurentnosti i rast gospodarstva. Ono se bazira na tri ključna faktora:

- ulaganje i razvoj – podizanje kvalitete obrazovnog sustava kroz investicije u cilju povećanja broja talentiranih osoba u zemlji;
- faktor privlačnosti – sposobnost zemlje da zadrži svoje nadarene osobe i privuče nadarene osobe iz inozemstva;

¹¹ Transparency International Hrvatska (2021.): „Indeks percepcije korupcije (CPI)“, Dostupno na: <https://transparency.hr/hr/novost/indeks-percepcije-korupcije-ipk-830>

- faktor spremnosti – mjeri kvalitetu vještina i kompetencija dostupnih među talentima pojedine zemlje.¹²

Tablica 14. Pozicija Hrvatske po ključnim faktorima Svjetske ljestvice talenata u razdoblju od 2016. do 2020. godine

GODINA	UKUPNA POZICIJA	ULAGANJE I RAZVOJ	PRIVLAČENJE TALENATA	SPREMNOST ZEMLJE
2020.	53	32	61	62
2019.	53	36	61	60
2018.	54	39	60	62
2017.	60	32	59	62
2016.	53	38	58	58

Izvor: IMD World Competitiveness Center (2020.): „IMD World talent ranking 2020“, str. 52., Dostupno na:

file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/imd_world_talent_ranking_2020.pdf

Na Svjetskoj ljestvici talenata Hrvatska se 2020. godine nalazi na 53. mjestu te je zadržala istu poziciju u odnosu na prošlu godinu. Najbolje je pozicionirana po faktoru ulaganja i razvoja (32.) i time je pokazala poboljšanje za četiri mjesta na ljestvici u odnosu na prethodnu godinu. Po faktoru privlačnosti da zadrži nadarene osobe i privuče strane talentirane osobe Hrvatska se nalazi na 61. mjestu jednako kao i prethodne godine. A kad je riječ o faktoru spremnosti zemlje za udovoljavanjem zahtjevima tržišta za kvalificiranom radnom snagom, zauzela je 62. mjesto i time je pogoršala svoju poziciju za dva mjesta u odnosu na 2019. godinu.

¹² Nacionalno vijeće za konkurentnost (2020.): „IMD – Svjetska ljestvica talenata 2020.“, str. 1, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2020/11/IMD-Svjetska-ljestvica-talenata-2020.pdf>

4. UTJECAJ ODABRANIH ČIMBENIKA NA KONKURENTNOST HRVATSKOG GOSPODARSTVA

4.1. Prirodni resursi

Prirodni resursi, odnosno njihova raspoloživost, teritorijalna rasprostranjenost i kvaliteta usko su povezani s nacionalnim gospodarstvom budući da su oni jedan od čimbenika koji determiniraju njegov razvoj. Uz veoma važnu ulogu koju imaju u kvaliteti ljudskog života, direktno utječu i na status zemlje u globalnom ekonomskom sustavu na način da određuju njezino bogatstvo i politički utjecaj.

Kad je riječ o Hrvatskoj, ona je iznimno bogata prirodnim resursima koji predstavljaju odličnu podlogu za razvoj pojedinih gospodarskih djelatnosti, poput turizma i time pogoduju razvoju veće konkurentnosti. U nastavku je prikazana tablica koja sažima prirodne osnove kao pokretače gospodarskog razvoja Hrvatske.

Tablica 15. Prirodna osnova Republike Hrvatske

PRIRODNA OSNOVA REPUBLIKE HRVATSKE	Reljef	<ul style="list-style-type: none">• 53% reljefa RH pripada nizinskim oblicima reljefa → razvijena poljoprivreda• 26% teritorija RH ima brežuljkasti reljef → razvijen turizam• 17% reljefa RH zauzimaju sredogorja• 4% teritorija RH zauzimaju planinska područja → razvijeno šumarstvo i sport
	Klima	<ul style="list-style-type: none">• Panonski i peripanonski prostor – umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom;• Brdsko-planinski prostor – vlažna snježno-šumska;• Jadranski prostor – sredozemna klima s vrućim ljetima;• Prostor šire unutrašnjosti Dalmacije, Kvarnerski otoci i Istra – umjereno topla vlažna klima s vrućim ljetom

	Voda	<ul style="list-style-type: none"> • Jadransko more → velik značaj za turizam • Rijeke i jezera
	Tlo	<ul style="list-style-type: none"> • Plodna tla
	Vegetacijski i životinjski svijet	<ul style="list-style-type: none"> • Bogat biljni pokrov • Bogatstvo šuma • Raznovrsnost životinjskog svijeta; lov
	Energetske sirovine i rudno bogatstvo	<ul style="list-style-type: none"> • Nafta i zemni plin • Ostale rude – nemetalne sirovine, kamen pijesak itd.

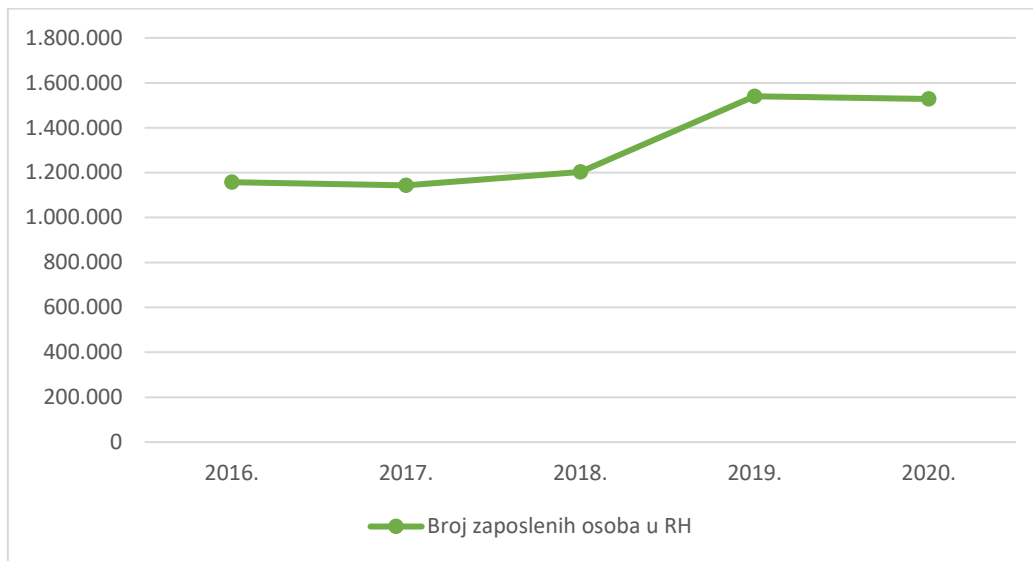
Izvor: izrada autora

Zahvaljujući svim navedenim resursima, Hrvatska u pojedinim djelatnostima ostvaruje zavidne rezultate, ne samo na nacionalnoj već i na globalnoj razini. Svakako najveći adut jest Jadransko more koje predstavlja i osnovnu komparativnu prednost Hrvatske. Zaštitom resursa Hrvatska profitira jer zahvaljujući njima uspijeva podmiriti velik dio ukupne javne potrebe, dok ostatak podmiruje uvozom iz drugih zemalja.

4.2. Obrazovanje i ljudski potencijali

Osim prirodnih resursa, važno je spomenuti i ljudske potencijale. Iako se vidi pomak u tome segmentu od ulaska Hrvatske u Europsku uniju on i dalje nije zadovoljavajući. Naime, neki od glavnih problema jesu velik broj nezaposlenih osoba, nizak udio visokoobrazovanog stanovništva, neusklađenost obrazovnog sustava s potrebama gospodarstva i slično. Za analizu konkurentnosti gospodarstva važno je promotriti kretanje nezaposlenih, jer se očekuje da se s porastom konkurentnosti nacionalnog gospodarstva smanjuje broj nezaposlenih osoba.

Grafikon 6. Broj zaposlenih osoba u RH u razdoblju od 2016. do 2020. godine

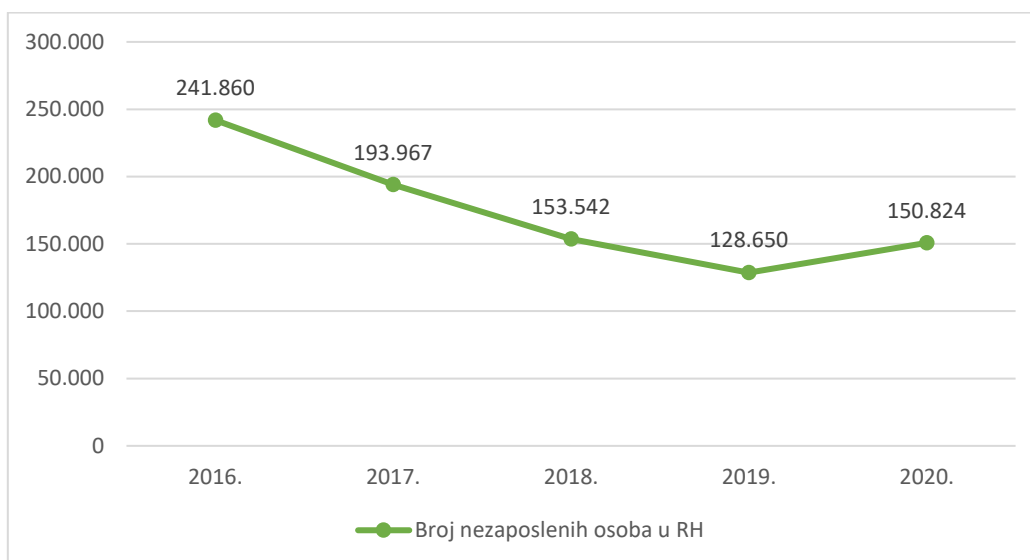

Izvor: izrada autora na temelju podataka iz: Hrvatski zavod za statistiku: „Priopćenje – zaposleni prema djelatnostima“, Dostupno na:

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/09-02-01_12_2020.htm

Na temelju podataka Hrvatskog zavoda za statistiku, u prosincu 2020. godine broj ukupno zaposlenih u Republici Hrvatskoj iznosio je 1 527 697. U odnosu na isti mjesec prethodne godine broj ukupno zaposlenih u prosincu 2020. pao je za 2,2%. Najveći pomak u promatranom razdoblju zabilježen je upravo 2019. godine kada je broj zaposlenih porastao za 339.475 u odnosu na prethodnu godinu.

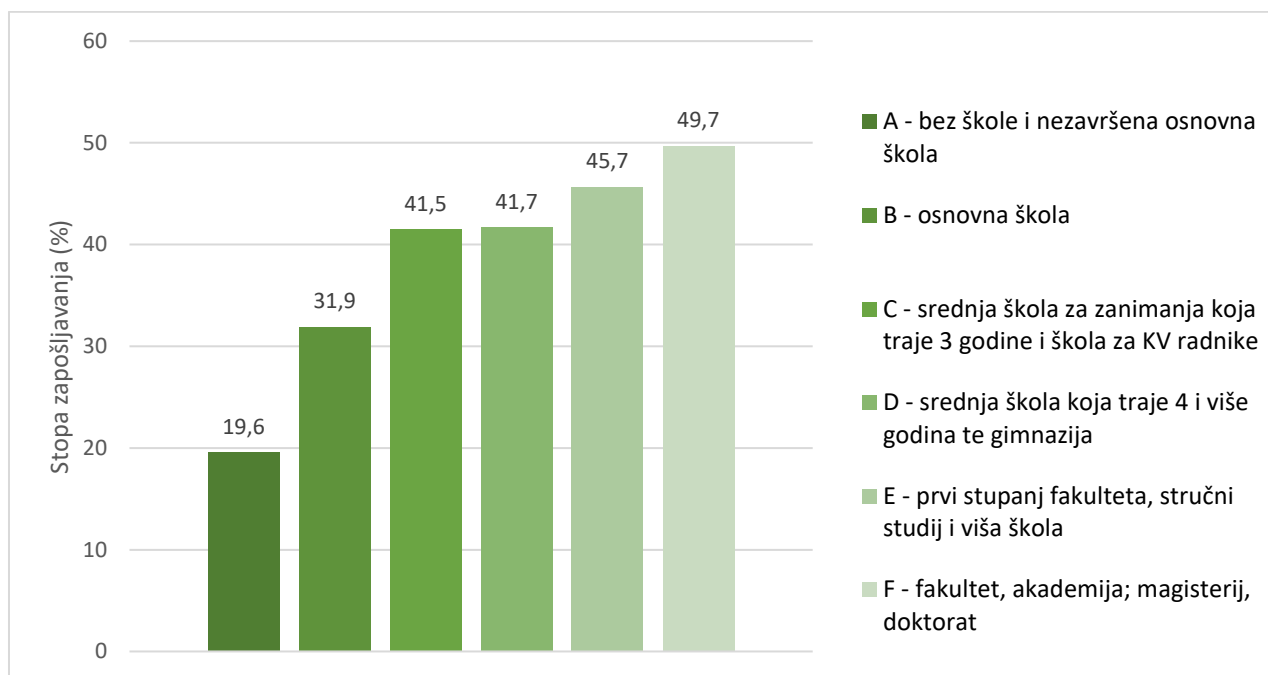
Grafikon 7. Broj nezaposlenih osoba u RH u razdoblju od 2016. do 2020. godine

Izvor: izrada autora na temelju podataka iz: Hrvatski zavod za zapošljavanje, „Publikacije HZZ-a“, Dostupno na: <https://www.hzz.hr/usluge-poslodavci-posloprimci/publikacije-hzz/>

Prema podacima Državnoga zavoda za statistiku, temeljenim na administrativnim izvorima, 2020. godine u Republici Hrvatskoj broj nezaposlenih povećao se za 17,2% u odnosu na 2019. godinu. Razlogu tomu jesu pandemija bolesti COVID-19 koja je zaustavila pozitivne trendove na tržištu rada i kontinuirano smanjenje broja nezaposlenih osoba.

**Grafikon 8. Stopa zapošljavanja prema razini obrazovanja u 2020. godini
iskazana u postocima**

Izvor: izrada autora na temelju podataka iz: Hrvatski zavod za zapošljavanje:
„Godišnjak 2020.“, Str. 24., Dostupno na:

https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ_Godisnjak_2020_lipanj-2021.pdf

Stopa zapošljavanja je omjer broja zaposlenih tijekom godine na temelju zasnivanja radnog odnosa te zbroja nezaposlenih početkom godine.¹³ Grafikon 8. prikazuje stopu zapošljavanja prema razini obrazovanja u 2020. godini. Vidljive su značajne razlike u stopi zapošljavanja između skupina nezaposlenih osoba različite razine naobrazbe.

Stopa zapošljavanja osoba bez škole ili s nezavršenom osnovnom školom iznosila je 19,6%, s osnovnom školom 31,9%, sa srednjom školom za zanimanja do tri godine trajanja ili školom za KV radnike 41,5%, sa srednjom školom za zanimanja u trajanju od 4 i više godina ili gimnazijom 41,7%, s višom školom, prvim stupnjem fakulteta ili

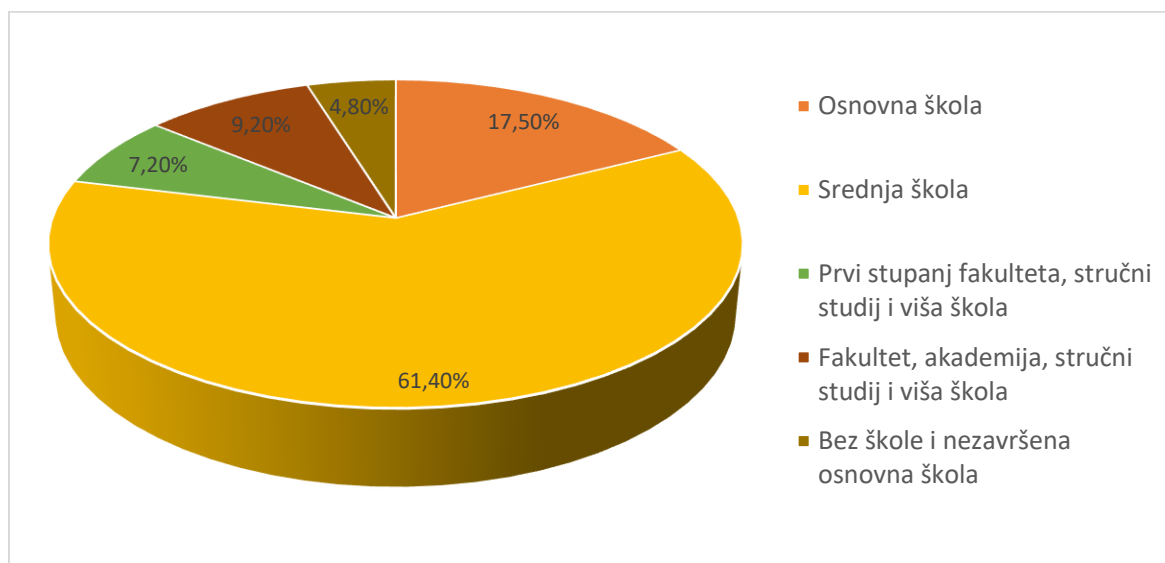
¹³ Hrvatski zavod za zapošljavanje: „Godišnjak 2020.“, Str. 22., Dostupno na:
https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ_Godisnjak_2020_lipanj-2021.pdf

stručnim studijem 45,7%, te s fakultetskom naobrazbom 49,7%. Može se zaključiti da, što je viša razina obrazovanja, to je veća stopa zapošljavanja.

U Hrvatskoj još uvijek nije dovoljno razvijena svijest o kvaliteti i razini obrazovanja kao temeljnom čimbeniku za razvoj poslovanja, a samim time i jačanja konkurentnosti gospodarstva. Ulaganje u obrazovanje, osim na individualnoj, isplati se i na društvenoj razini. Međutim, kao što je u radu već spomenuto, postoje prilično veliki problemi u hrvatskom obrazovnom sustavu. Na primjer, neusklađenost programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada, postojeći sustav koji ne omogućava cjeloživotno učenje, nedostatak praktičnih znanja i zastarjele prakse.

Da postoji direktna povezanost između obrazovanja i nezaposlenosti potvrđuju i podatci iz Grafikona 9.

Grafikon 9. Struktura nezaposlenih u Hrvatskoj prema razini obrazovanja na dan 31. siječnja 2021. godine

Izvor: izrada autora prema: Hrvatski zavod za zapošljavanje (2021.): Priopćenje za javnost – „Promjene u evidentiranoj nezaposlenosti tijekom siječnja te stanje registrirane nezaposlenosti na kraju siječnja 2021. godine“, str. 4., Dostupno na: https://www.hzz.hr/content/stats/0121/HZZ_PR-Nezaposlenost-Zaposljavanje-01-2021.pdf

Na temelju podataka iz Grafikona 9. vidljivo je da je osobe srednjoškolske razine obrazovanja čine većinu u strukturi nezaposlenih, čak 61,4%, zatim slijede osobe niže razine obrazovanja i oni bez škole s 22,3%, a osobe više i visoke obrazovne razine čine 16,4% od ukupnoga broja nezaposlenih.

Sve je prisutniji termin „ekonomija zasnovana na znanju“ koja ističe povezanost ljudskog kapitala i gospodarskog razvoja odnosno stvaranja međunarodne konkurentne prednosti.

Budući da su ljudski potencijali temelj rada svakog poduzeća potrebno im je posvetiti posebnu pozornost. Bez kvalitetne i sposobne radne snage uspješno poslovanje je nemoguće, a njihovim pravilnim usmjeravanjem i usavršavanjem mogu se postići zavidni rezultati.

Europski socijalni fond jedan je od ključnih strukturnih instrumenata Europske unije kojim se državama članicama pruža potpora za ulaganje u ljudski kapital i jačanje konkurentnosti europskog gospodarstva. Sredstvima iz Europskog socijalnog fonda financiraju se aktivnosti koje pomažu ljudima unaprijediti svoje vještine i lakše se integrirati na tržište rada. Važno je spomenuti Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020. ukupne vrijednosti 1,88 milijardi eura čiji je temeljni cilj bio pridonijeti rastu zapošljavanja i jačanje socijalne kohezije u Hrvatskoj. Ovim operativnim program razrađena su ulaganja u četiri temeljna područja:

- visoka zapošljivost i mobilnost radne snage;
- socijalno uključivanje;
- obrazovanje i cjeloživotno učenje;
- dobro upravljanje.¹⁴

4.3. Inovativnost i tehnologija

Inovacije imaju sve važniju ulogu u nacionalnom gospodarstvu. Neophodne su za stvaranje boljih radnih mjesta, za izgradnju ekološki osvještenijeg društva, za unaprjeđenje kvalitete života, ali i za održavanje konkurentnosti zemlje. Kad je riječ o inovativnosti i tehnologiji u Hrvatskoj, važno je spomenuti članstvo u Europskoj uniji.

¹⁴ Europski strukturni i investicijski fondovi: „OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“, Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/>

Prvenstveno iz razloga što su strategije, politike i programi razvoja pojedinih gospodarskih djelatnosti usklađeni s onima na razini Europske unije. Jedna od najpoznatijih strategija koja za cilj ima rast i zapošljavanje jest Europa 2020. Ciljevi ove strategije odnose se na zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene i energije, obrazovanje i siromaštvo i socijalna isključenost. Zatim Unija inovacija jedna je od sedam ključnih inicijativa strategije Europa 2020. za pametno, održivo i uključivo gospodarstvo. Njezini ciljevi su sljedeći:

- u EU-u postići vrhunske znanstvene rezultate;
- ukloniti prepreke inovacijama, poput skupog patentiranja, rascjepkanog tržišta, sporog utvrđivanja normi i manjka vještina, koje trenutno sprječavaju brz prijenos ideja na tržište;
- provedbom europskih inovacijskih partnerstava među institucijama EU-a, nacionalnim i regionalnim vlastima te poduzećima revolucionirati način na koji javni i privatni sektor rade zajedno.¹⁵

Također, Obzorom 2020., programom Europske unije za istraživanja, pokušalo se povećati vodstvo Europe u području inovacija poticanjem izvrsnosti u istraživanju i razvojem inovativnih tehnologija. U razdoblju od 2014. do 2020. godine uloženo je gotovo 80 milijuna eura u projekte istraživanja i inovacija. Time se pomaže EU-u da proizvede nove proizvode koji su konkurentni na međunarodnom tržištu.¹⁶

Na razini Hrvatske važno je spomenuti Hrvatski inovacijski sustav (HIS) koji povezuje, organizira i usmjerava sve resurse Republike Hrvatske u cilju razvoja inovativnih proizvoda konkurentnih na svjetskom tržištu.¹⁷

Kad je riječ o institucijama koje podupiru inovacije na području Republike Hrvatske, važno je spomenuti Hrvatsku banku za obnovu i razvoj, Europsku investicijsku banku, Europske investicijske fondove i Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo, inovacije i investicije.

¹⁵ Europski parlament; Informacijski članci o Europskoj uniji: „Inovacijska politika“, Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/67/inovacijska-politika>

¹⁶ Europska komisija: „Istraživanja i inovacije“, Dostupno na: <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/UserDocsImages/Publikacije/EU%20slu%C5%BEbene%20publikacije/Istra%C5%BEivanje%20i%20inovacije.pdf>

¹⁷ Zicer: „HIS – Hrvatski inovacijski sustav“, Dostupno na: <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/HIS-Hrvatski-inovacijski-sustav>

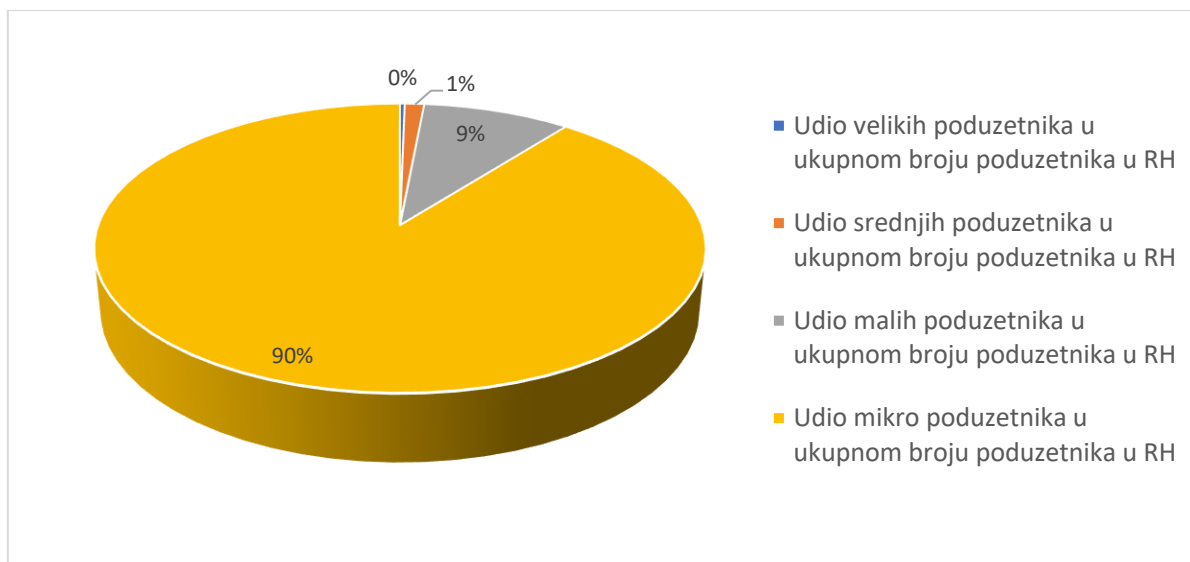
Hrvatska inovativnost, a samim time i rast gospodarstva zaostaju za Europskom unijom zbog hrvatske birokracije, niskog udjela znanstvenika i visokoobrazovanog stanovništva, niske razine financiranja inovativnih subjekata, nedostatka ulaganja i slično.

4.4. Poduzetništvo

Osim prirodnih resursa, ljudskih potencijala i tehnologije važan segment, koji uvelike utječe na konkurentnost gospodarstva, je poduzetništvo. Iako ono predstavlja jedan od najvažnijih generatora razvoja gospodarstva, u Hrvatskoj nailazi na mnoštvo prepreka. Neke od njih su nedostatak poticajnog okruženja, otežani pristup financiranju razvoja i rasta novoosnovanih tvrtki, visoko porezno opterećenje i parafiskalni nameti, raširenost korupcije i slično.

Važno je napomenuti da u Hrvatskoj prevladava mikro poduzetništvo, zatim slijede malo i srednje, a posljednje mjesto zauzima veliko poduzetništvo.

Grafikon 10. Udio poduzetnika u Hrvatskoj razvrstanih po veličini 2020. godine

Izvor: izrada autora prema: Fina: „Rezultati poslovanja poduzetnika u 2020. godini - razvrstani po veličini“, Dostupno na: <https://www.fina.hr/-/rezultati-poslovanja-poduzetnika-u-2020-godini-razvrstani-po-velicini>

Broj poduzetnika iz godine u godinu kontinuirano raste, a 2020. godine od ukupno 139.009 poduzetnika, 89,5% činili su mikro poduzetnici, 9,1% mali, 1,2% srednji i svega 0,3% veliki poduzetnici. Može se zaključiti da je malo poduzetništvo najznačajniji je generator zapošljavanja i gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj, a prikazana struktura poduzetništva smatra se nepovoljnom s gledišta konkurentnosti te je potrebna reforma koja će situaciju učini boljom.

Republika Hrvatska je 2002. godine postala sudionikom istraživačkog projekta GEM (Global Entrepreneurship Monitor) čiji je cilj praćenje i razvijanje indikatora kojima se mjeri poduzetnička aktivnost. Njime se na godišnjoj razini prate ključne komponente poduzetničke okoline pojedine države što omogućava da države upravljaju razvojem politikama temeljenim na činjenicama. GEM projekt svake godine objavljuje indikatore ukupne poduzetničke aktivnosti i poduzetničke okoline, u obliku izvještaja globalnih rezultata (svih uključenih zemalja), te izvještajem analize nacionalne poduzetničke aktivnosti svake pojedine zemlje uključene u projekt.

GEM prati poduzetnički proces i mjeri različite komponente tog procesa (od percepcije društvenih vrijednosti fokusiranih na poduzetništvo, percepcije o prilikama, preko poduzetničkih namjera) do poduzetničkih pothvata u nastajanju i u ranoj fazi djelovanja (ne starijih od 42 mjeseca), te poduzetničkih aktivnosti „odraslim“ poduzećima (starijim od 42 mjeseca) i poduzetničku aktivnost zaposlenika.¹⁸

U nastavku je prikazana Tablica 16. s ocjenama eksperata za sve komponente poduzetničke okoline u Hrvatskoj u 2019. i 2020. godini kao i mjesto na kojem se Hrvatska pozicionirala u odnosu na druge zemlje sudionice GEM projekta.

¹⁸ GEM – Global Entrepreneurship Monitor (2018.): „Što čini Hrvatsku (ne) poduzetničkom zemljom?“, str. 17., Dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2019/04/GEM2018zaweb.pdf>

Tablica 16. Ekspertne ocjene svih komponenti hrvatske poduzetničke okoline za 2019. i 2020. godinu

KOMPONENTA	HRVATSKA			
	2019.		2020.	
	Ocjena	Rang	Ocjena	Rang
Pristup novcima	4,15	35/54	4,2	27/45
Vladine politike – prioriteti, podrška	3,04	48/54	3,2	41/45
Vladine politike – porezi i regulativa	2,46	50/54	2,5	43/45
Vladini programi	3,41	45/54	3,3	39/45
Poduzetničko obrazovanje – osnovno i srednje	2,00	50/54	2,4	32/45
Poduzetničko obrazovanje – tercijarno	3,28	52/54	3,5	42/45
Transfer istraživanja i razvoja	2,61	52/54	2,9	40/45
Profesionalna i komercijalna infrastruktura	3,97	51/54	4,6	38/45
Otvorenost tržišta – dinamika promjena	5,51	20/54	5,4	18/45
Otvorenost tržišta – barijere ulaska	3,37	47/54	3,2	42/45
Fizička infrastruktura	6,38	38/54	6,4	26/45
Kulturne i društvene norme	2,63	54/54	3,3	45/45

Izvor: : Izrada autora prema: GEM Global Entrepreneurship Monitor: 2020/2021

Global Report, str. 100. i 2019/2020 Global Report, str. 102., Dostupno na:

<https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=50691>,

<https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=50443>

Ekspertne ocjene svih komponenti poduzetničke okoline u 2019. i 2020. godini su stabilne na vrlo niskoj razini. Naime, ocjenjuje se na skali od 1 do 9, pri čemu ocjena 5 predstavlja razdjelnicu na one komponente s ocjenama ispod 5 koje djeluju ograničavajuće na poduzetničku aktivnost, a ocjene iznad 5 upućuju na komponente koje doprinose stimuliranju poduzetničke aktivnosti. U 2020. godini samo dvije komponente (otvorenost tržišta – dinamika promjena i fizička infrastruktura) djeluju stimulirajuće za poduzetničku aktivnost (ocjena iznad 5). Sve ostale komponente imaju ocjene ispod 5 što ukazuje na njihovo ograničavajuće djelovanje. Najlošiji rezultat u

2020. godini Hrvatska je ostvarila kod komponente kulturne i društvene norme, gdje se nalazi na posljednjem, 45. mjestu.

5. MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA JAČANJA HRVATSKOG GOSPODARSTVA

5.1. Održivi razvoj

Održivi razvitak je razvitak koji zadovoljava potrebe današnjice, a pritom ne ugrožava potrebe budućih generacija. Održivi razvitak ostvaruje ravnotežu između zahtjeva za unapređivanjem kakvoće života, za ostvarivanjem socijalne dobrobiti i mira za sve te zahtjeva za očuvanjem sastavnica okoliša kao prirodnog dobra o kojima ovise i sadašnja i buduće generacije.¹⁹

U svjetskim gospodarstvima, konkurentnost i održivi razvoj postali su središnja preokupacija kako naprednih, tako i zemalja u razvoju. Budući da je cijeli svijet suočen s rastom stanovništva i potrošnjom prirodnih resursa, održivi razvoj predstavlja razvojni model koji je usmjeren na postizanje ravnoteže između ekonomskog rasta, kvalitete života i očuvanja okoliša bez prekomjernog iskorištavanja prirodnih resursa.

Međutim, održivi razvoj ima i nekoliko nedostataka. Jedan od njih jesu veći troškovi jer je obično skuplje proizvoditi na ekološki prihvatljiv način, nego na neodrživ i štetan način. Također, proizvodnja na ovakav način može dovesti do smanjenja aktivnosti pojedinih industrija i time dovesti do gubitka posla za određeni broj radnika. Međutim, dugoročno, puno je više koristi od održivog razvoja. Prije svega, pomaže u osiguravanju boljeg života sadašnjim i budućim generacijama, smanjuje onečišćenje vode, zraka i tla i također pomaže u postizanju dugoročnog gospodarskog rasta kao i poboljšanju konkurentnosti.

Ono što u Hrvatskoj treba postati primaran cilj kad je riječ o održivom razvoju jest upoznati donositelje odluka na svim razinama vlasti s konceptom i načelima održivog

¹⁹ Narodne novine (2009.): „Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske“, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html

razvoja te mogućnostima njihove provedbe. Također, treba prestati poistovjećivati održivi razvoj sa zaštitom okoliša budući da je ona samo jedna od tri njegove sastavnice. Preostale dvije jesu stabilan gospodarski razvitak i pravedna raspodjela socijalnih mogućnosti.

Temeljem Zakona o zaštiti okoliša, 2009. godine Hrvatska je usvojila Strategiju održivog razvitka Republike Hrvatske. Ona je usmjerena na dugoročno djelovanje i osam ključnih područja koja su aktualna i danas:

1. poticaj rasta broja stanovnika Republike Hrvatske
2. okoliš i prirodna dobra
3. usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju
4. ostvarivanje socijalne i teritorijalne kohezije i pravde
5. postizanje energetske neovisnosti i rasta učinkovitosti korištenja energije
6. jačanje javnog zdravlja
7. povezivanje Republike Hrvatske
8. zaštita Jadranskog mora, priobalja i otoke.²⁰

Osim Strategije, važno je spomenuti i ODRAZ odnosno Agenciju za održivi razvoj zajednice koja je od svog osnutka 2000. godine zagovara, promiče i pruža potporu u provedbi promjena usmjerenih prema održivosti.

Također, 2015. godine sve države članice Ujedinjenih naroda usvojile su program „Promijeniti svijet: program održivog razvoja do 2030.“ čime su se do 2030. godine obavezale postići 17 ciljeva održivog razvoja koji daju odgovor na prepoznate globalne izazove u različitim područjima. Ciljevi su sljedeći:

1. Svijet bez siromaštva – okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima;
2. Svijet bez gladi – okončati glad, postići sigurnost u opskrbi hranom, unaprijediti kvalitetu prehrane i promovirati održivu poljoprivredu;
3. Zdravlje i blagostanje – promovirati zdrav život i dobrobit svih ljudi, svih životnih dobi;
4. Kvalitetno obrazovanje – osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje za sve te promovirati mogućnost cjeloživotnog učenja;

²⁰ Narodne novine (2009.): „Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske“, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html

5. Rodna ravnopravnost – postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojčice;
6. Čista voda i sanitarni uvjeti – osigurati sanitarne uvjete i pristup pitkoj vodi za sve;
7. Pristupačna energija iz čistih izvora – osigurati pristup pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve;
8. Dostojanstven rad i ekonomski rast – promovirati inkluzivni i održivi ekonomski rast, zaposlenost i dostojanstven rad za sve;
9. Industrija, inovacije i infrastruktura – izgraditi izdržljivu infrastrukturu, promovirati održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost;
10. Smanjenje nejednakosti – smanjiti nejednakost između i unutar država;
11. Održivi gradovi i zajednice – učiniti gradove i naselja inkluzivnim, sigurnim, izdržljivim i održivim;
12. Odgovorna potrošnja i proizvodnja – osigurati modele održive potrošnje i proizvodnje;
13. Odgovor na klimatske promjene – poduzeti hitne akcije u suzbijanju klimatskih promjena i njihovih posljedica;
14. Očuvanje vodenog svijeta – zaštititi i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse;
15. Očuvanje života na zemlji – održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti i preokrenuti degradaciju zemljišta i spriječiti daljnji gubitak biološke raznolikosti;
16. Mir, pravda i snaže institucije – promovirati miroljubiva, inkluzivna i pravedna društva;
17. Partnerstvom – učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj.²¹

Provedbom ovih ciljeva značajno bi se utjecalo na cjelokupno gospodarstvo i njegovu konkurentnost, no vrlo je važno uključiti sve institucije i tijela državne uprave, kao i privatni sektor te lokalno stanovništvo u poduzimanje konkretnih akcija i promjena.

U Izvješću o održivom razvoju u 2021. godini, prema Indeksu održive konkurentnosti, Hrvatska se nalazi na 14. mjestu od ukupno 165 zemalja za koje je provedeno

²¹ ODRAZ, Sustainable development goals (2020.): „Novi izazov – Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030.“, str. 16., Dostupno na: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2021/03/GCOR_RazmislijajmoOdrzivo_Ozujak2020.pdf

prikupljanje podatka o uspješnosti provedbe ciljeva održivog razvoja.²² Zajedno s drugim državama članicama Europske unije Hrvatska ima dobre izgleda da postane predvodnik održivog razvoja te sudjeluje u daljnjoj razradi i uspostavi globalnih standarda uz ostvarivanje društvenih i gospodarskih koristi.

5.2. Proces uvođenja eura

Republika Hrvatska se potpisivanjem Ugovora o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji obavezala primjenjivati odredbe temeljnih ugovora Europske unije. Jedna od tih odredbi je i uvođenje eura. U listopadu 2017. godine Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska narodna banka predstavile su Strategiju za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.

Hrvatsko stanovništvo nije previše naklonjeno uvođenju eura kao službene valute RH. Prema istraživanju javnog mnijenja o uvođenju eura provedenog u veljači 2019. godine od strane agencije *Ipsos* na 1.000 ispitanika, 51,7% građana smatra da treba uvesti euro, 40,4% da ne treba, dok 7,9% građana ne zna. Zatim, dvostruko je više ispitanika koji smatraju da će učinci uvođenja eura biti negativni, nego onih koji misle da će biti pozitivni.²³

Glavna prednost uvođenja eura za hrvatsko gospodarstvo jest ukidanje valutnog rizika povezanog s tečajem kune prema euru koji predstavlja glavni izvor ranjivosti hrvatskog gospodarstva. Njemu su izloženi svi građani koji imaju kredite vezane uz euro. Kad dođe do uvođenja eura, iznos rate kredita više neće ovisiti o kretanju tečaja kune u odnosu na euro jer će građani u istoj valuti primati plaće i otplaćivati rate kredita.

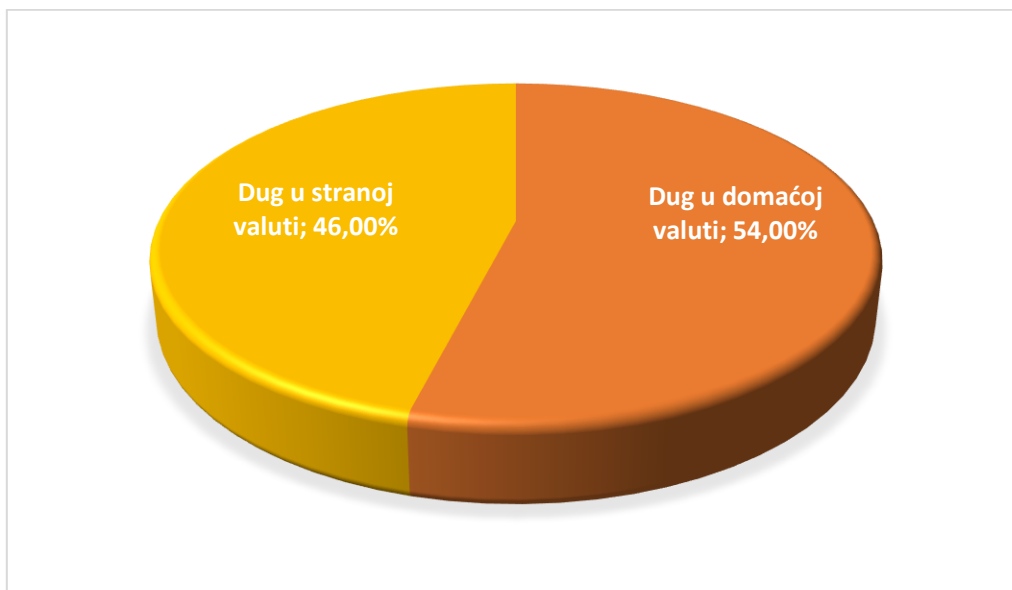
²² Cambridge University Press (2021.): „Sustainable Development Report – The Decade of Action for the Sustainable Development Goals“, str. 180., Dostupno na:

<https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development-report.pdf>

²³ Ipsos (2019.): „Istraživanje javnog mnijenja o uvođenju Eura“, str. 16., Dostupno na:

https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2600163/hn08032019_istrazivanje.pdf/a3c247b6-4b07-6610-1434-9cbf81d2f9fc?t=1552054524785

Grafikon 11. Valutna struktura duga hrvatskih građana u 2019. godini iskazana u postocima

Izvor: izrada autora prema: Uvođenje eura u Republici Hrvatskoj: „Koje bi glavne koristi mogli imati građani?“, Dostupno na: <https://euro.hnb.hr/-/koje-bi-glavne-koristi-mogli-imati-gra-ani>

Osim toga, kamatne stope bile bi jednake onima koje imaju ostale države članice Europske unije i time bi došlo do jačanja konkurentnosti hrvatskog gospodarstva te bi se otvorio prostor za dodatno investiranje i zapošljavanje. Naime, uvođenjem eura hrvatsko će gospodarstvo postati sigurnije što će omogućiti bankama da građanima nude povoljnije kredite. Nadalje, uvođenjem eura može se pridonijeti jačanju međunarodne razmjene i ulaganja čime dolazi do jačanja konkurentnosti i smanjenja ranjivosti hrvatskog gospodarstva. Također, pozitivan učinak uvođenja eura očekuje se i u turističkom sektoru.

S druge strane, uvođenjem eura kao službene valute, Hrvatska će u potpunosti izgubiti samostalnu monetarnu i tečajnu politiku. Također, doći će i do jednokratnih troškova zbog izrade novčanica i kovanica eura, njihove distribucije i povlačenja novčanica i kovanica kuna, te ostalih prilagodbi u prometu gotovim novcem. Jedan od rizika koji bi se mogao dogoditi uvođenjem eura je povećanje cijena pri konverziji koje će se pokušati spriječiti dvojnim iskazivanjem cijena i sličnim mehanizmima. Postoji mogućnost jednokratnog povećanja prosječne razine potrošačkih cijena za 0,2 – 0,4

postotna boda i to uglavnom u uslužnom sektoru. Međutim, nedostaci uvođenja eura znatno su manji od prednosti koje bi ono moglo donijeti. U Tablici 17. ukratko su prikazane najznačajnije prednosti i nedostaci uvođenja eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj.

Tablica 17. Prednosti i nedostaci uvođenja eura

UVOĐENJE EURA	
PREDNOSTI	NEDOSTACI
<ul style="list-style-type: none"> • uklanjanje valutnog rizika • smanjenje kamatnih stopa • otklanjanje rizika valutne krize i smanjenja rizika bankovne i platnobilančne krize • niži transakcijski troškovi • poticaj međunarodnoj razmjeni i ulaganjima • sudjelovanje u raspodjeli monetarnog prihoda Eurosustava • pristup mehanizmima financijske pomoći europodručja 	<ul style="list-style-type: none"> • gubitak samostalne monetarne politike • rizik rasta cijena prilikom konverzije • rizik prekomjernog priljeva kapitala i rasta neravnoteža • troškovi konverzije • prijenos sredstava Europskoj središnjoj banci • sudjelovanje u pružanju financijske pomoći drugim državama članicama

Izvor: Vedran Šošić, HNB (2017.): „Strategija uvođenja eura“ – „Koristi i troškovi priključenja Republike Hrvatske europodručju“, Dostupno na:

https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2100729/ss21112017_prezentacija.pdf/d0541ba2-2e66-439e-8e40-a39146917673

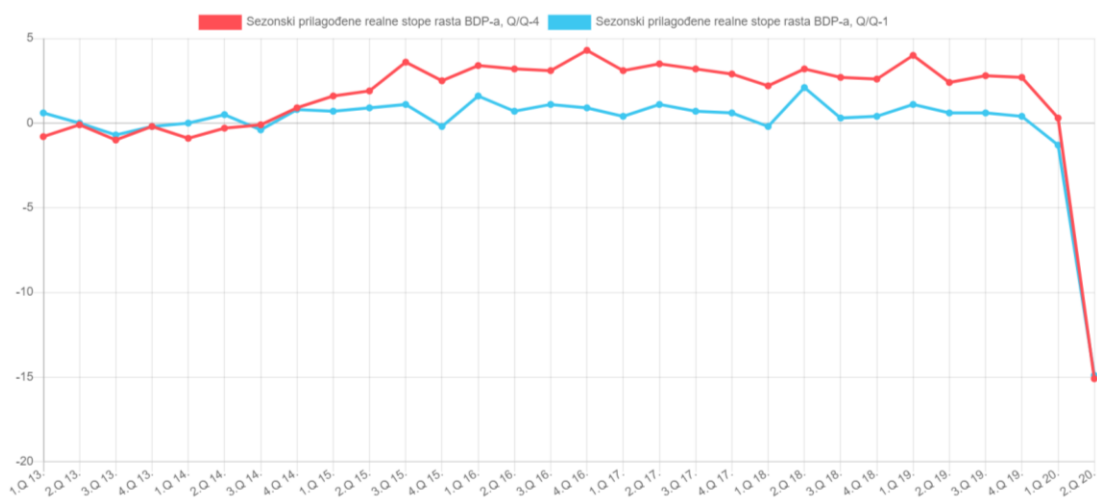
Dugoročno, blagostanje građana, kao posljedica uvođenja eura, trebalo bi porasti zbog veće otpornosti, efikasnosti i konkurentnosti hrvatskog gospodarstva. Jačanjem konkurentnosti hrvatskog gospodarstva rasti će i zaposlenost i plaće, a samim time povećat će se i životni standard hrvatskih građana. Iako, važno je naglasiti da uvođenje eura samo po sebi ne garantira ekonomski prosperitet, do njega će doći isključivo

odgovornim vođenjem ekonomske politike i nužnim reformama. Uvođenje eura stvorit će otpornije gospodarstvo, međutim ključ uspjeha nalazi se u rukama nositelja ekonomske politike i poduzetnika.

5.3. Posljedice Covid krize

Globalna zdravstvena kriza uzrokovana virusom COVID-19 utjecala je na gospodarstvo većine zemalja, pa tako i na Republiku Hrvatsku. Sukladno tome, države su bile prisiljene reagirati i poduzeti niz mjera za ublažavanje ekonomskih posljedica pandemije. Dostupni podaci pokazuju da je pandemija uvelike utjecala na usporavanje razvoja hrvatskog gospodarstva od sredine ožujka 2020. godine.

Slika 3. Sezonski prilagođene stope rasta tromjesečnog BDP-a u razdoblju od 2013. do 2020. godine

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020.): „Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje“, Dostupno na:

https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html

Tromjesečni BDP u drugom tromjesečju 2020. realno je manji za 15,1% u odnosu na isto tromjesečje 2019. To je najveći realni pad tromjesečnog BDP-a od 1995., otkada se počela provoditi tromjesečna procjena BDP-a. Pad BDV-a ostvaren je u većini

djelatnosti, a na pad su najviše utjecale djelatnosti trgovina na veliko i na malo, prijevoz i skladištenje, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te prerađivačka industrija. Pozitivan doprinos dale su djelatnosti informacije i komunikacije, javna uprava i građevinarstvo.²⁴

Utjecaj pandemije bolesti COVID-19 na globalno gospodarstvo doveo je i do velikog pada trgovinskih tokova između Republike Hrvatske i drugih država. Ograničenja putovanja koja su provedena na globalnoj razini znatno su smanjila promet turista. Isto tako, smanjen je i uvoz robe od najvažnijih vanjskotrgovinskih partnera iz Europske unije zbog zatvaranja svjetskih ekonomija i pada potražnje. Došlo je i do pada ukupnih investicija.

Posljedice Covid krize odrazile su se i na rast stope nezaposlenosti, a pogotovo nezaposlenosti mladih u dobnoj skupini od 15 do 29 godina. Tako je stopa zaposlenosti mladih u toj dobnoj 2020. godine iznosila 41,3%, odnosno 2,2 postotna boda manje u odnosu na prosjek 2019. kada je iznosila 43,5%. Stopa nezaposlenosti mladih narasla je za čak 3,4 postotna boda, s 13,2 na 16,6%, što je gore od prosjeka Europske unije.²⁵

Iako su ostale države, uključujući i Hrvatsku, znatno ublažile restriktivne mjere, što je dovelo do poboljšanja gospodarskog stanja, ono je još uvijek daleko od razine koja je bila pred krizu. Međutim, u posljednje vrijeme vidljive su prve naznake oporavka gospodarstva. Raste industrijska proizvodnja, ugovaraju se novi poslovi, jača izvoz, otvaraju nove tvrtke, a i ovogodišnja turistička sezona je bolje od očekivane.

²⁴ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020.): „Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomске pokazatelje“, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html

²⁵ Jutarnji list (2021.): „Najveće žrtve krize: u doba pandemije je porasla nezaposlenost mladih osoba“, Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/najvece-zrtve-krize-u-doba-pandemije-je-porasla-nezaposlenost-mladih-osoba-15088189>

6. ZAKLJUČAK

Konkurentnost nacionalnog gospodarstva jedan je od ključnih čimbenika porasta prosperiteta, blagostanja i životnog standarda građana. Kako bi neko gospodarstvo bilo konkurentno, osim stručne i kvalitetne radne snage, potrebna je i odgovarajuća ekonomska politika. Kad je riječ o hrvatskom gospodarstvu, vidljivi su problemi koji koče razvoj konkurentnosti gospodarstva, prije svega riječ je o nepovoljnoj poduzetničkoj klimi, raširenoj korupciji, izraženoj regionalnoj nejednakosti i neusklađenosti programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada

Većina indikatora konkurentnosti koji su prikazani u ovom radu ukazuju na isti položaj Hrvatske u odnosu na prethodne godine. Uz gore navedene probleme, COVID-19 kriza svakako je utjecala na stagnaciju gospodarskog razvoja, rast nezaposlenosti i siromaštva. Važno je napomenuti da Hrvatska već dugi niz godina čvrsto drži svoj položaj na ljestvicama konkurentnosti, bez značajnijih pozitivnih oscilacija te njena konkurentnost opada.

Kao glavni problemi u Hrvatskoj nameću se negativna kretanja osnovnih makroekonomskih pokazatelja kao i nepovoljna demografska kretanja. Oni su međusobno povezani i razvoj konkurentnosti gospodarstva nije moguć dokle god se situacija na tom području ne poboljša. Prije svega važno je spomenuti stopu nezaposlenosti koja je 2019. godine iznosila 6,62% što ukazuje na smanjenje nezaposlenosti u odnosu na prethodne godine, ali opći dojam je da je to rezultat uslijed migracija stanovništva prema razvijenijim zemljama Zapadne Europe, prvenstveno Njemačkoj i Austriji. Također, hrvatski uvoz i izvoz su cijelo promatrano razdoblje, od 2009. do 2019. godine, ispod razine od 50% BDP-a pri čemu je u vanjskotrgovinskoj razmjeni cijelo vrijeme ostvarivan deficit.

Jedan od velikih problema Hrvatske je i neujednačen razvoj županija što predstavlja jedan o glavnih razloga njezine slabe konkurentnosti. Od iznimne je važnosti potaknuti proizvodnju i poduzetništvo u slabije razvijenim i nerazvijenim regijama Hrvatske jer samo na taj način hrvatsko gospodarstvo može biti ukorak europskim.

Put prema preobrazbi hrvatskog gospodarstva težak je i izazovan. Za razvoj i konkurentnost gospodarstva u suvremenom svijetu ponajprije su potrebna stručna znanja, inovacije i znanstvena istraživanja, kojih u Hrvatskoj manjka. Kako bi se

povećala proizvodnja, smanjila nezaposlenost, poboljšala produktivnost i naposljetku povećao životni standard građana potrebna je velika reforma, razvojni program kao i uključenost i želja za promjenom svih sudionika gospodarstva.

LITERATURA

Knjige

1. Bezić, H. : Tehnološka politika i konkurentnost, Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet Rijeka, Rijeka, 2008.
2. Dragičević, M. : Konkurentnost-Projekt za Hrvatsku, Školska knjiga d.d., Zagreb, 2012.
3. Mencer, I. : Strateški menadžment i poslovna politika, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, 2003.
4. Obadić, A.; Tica, J.; grupa autora: Gospodarstvo Hrvatske, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2016.
5. Radošević S. : Konkurentni izazov Hrvatske, Konceptijski ogledi i empirijska istraživanja, Ekonomski institut Zagreb, Zagreb, 1994.

Internetski izvori

1. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2020.): „Učinci pandemije bolesti COVID-19 na društveno-ekonomske pokazatelje“, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/bdp_2_q.html, [Pristupljeno: 20. kolovoza 2021.]
2. Europska komisija: „Istraživanja i inovacije“, Dostupno na: <http://arhiva.strukturnifondovi.hr/UserDocsImages/Publikacije/EU%20slu%C5%BEBene%20publikacije/Istra%C5%BEivanje%20i%20inovacije.pdf>, [Pristupljeno: 16. kolovoza 2021.]
3. Europski parlament; Informacijski članci o Europskoj uniji: „Inovacijska politika“, Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/67/inovacijska-politika>, [Pristupljeno: 14. kolovoza 2021.]
4. Europski strukturni i investicijski fondovi: „OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.“, Dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/>, [Pristupljeno: 17. kolovoza 2021.]
5. Fina: „Rezultati poslovanja poduzetnika u 2020. godini - razvrstani po veličini“, Dostupno na: <https://www.fina.hr/-/rezultati-poslovanja-poduzetnika-u-2020-godini-razvrstani-po-velicini>, [Pristupljeno: 16. kolovoza 2021.]

6. GEM – Global Entrepreneurship Monitor (2018.): „Što čini Hrvatsku (ne) poduzetničkom zemljom?“, Dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2019/04/GEM2018zaweb.pdf>, [Pristupljeno: 16. kolovoza 2021.]
7. Hrvatska narodna banka, Vedran Šošić (2017.): „Strategija uvođenja eura“ – „Koristi i troškovi priključenja Republike Hrvatske europodručju“, Dostupno na: https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2100729/ss21112017_prezentacija.pdf/d0541ba2-2e66-439e-8e40-a39146917673, [Pristupljeno: 18. kolovoza 2021.]
8. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, „Publikacije HZZ-a“, Dostupno na: <https://www.hzz.hr/usluge-poslodavci-posloprimci/publikacije-hzz/>, [Pristupljeno: 14. kolovoza 2021.]
9. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2021.): Priopćenje za javnost – „Promjene u evidentiranoj nezaposlenosti tijekom siječnja te stanje registrirane nezaposlenosti na kraju siječnja 2021. godine“, Dostupno na: https://www.hzz.hr/content/stats/0121/HZZ_PR-Nezaposlenost-Zaposljavanje-01-2021.pdf, [Pristupljeno: 17. kolovoza 2021.]
10. Ipsos (2019.): „Istraživanje javnog mnijenja o uvođenju Eura“, Dostupno na: https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2600163/hn08032019_istrazivanje.pdf/a3c247b6-4b07-6610-1434-9cbf81d2f9fc?t=1552054524785, [Pristupljeno: 18. kolovoza 2021.]
11. Jutarnji list (2021.): „Najveće žrtve krize: u doba pandemije je porasla nezaposlenost mladih osoba“, Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/najvece-zrtve-krize-u-doba-pandemije-je-porasla-nezaposlenost-mladih-osoba-15088189>, [Pristupljeno: 20. kolovoza 2021.]
12. Ministarstvo turizma i sporta (2015.): „Hrvatska po turističkoj konkurentnosti na 33. mjestu od 141 zemlje“, Dostupno na: <https://mint.gov.hr/vijesti/nvk-hrvatska-po-turistickoj-konkurentnosti-na-33-mjestu-od-141-zemlje/9227>, [Pristupljeno: 12. kolovoza 2021.]
13. Narodne novine (2009.): „Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske“, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html, [Pristupljeno: 17. kolovoza 2021.]
14. ODRAZ, Sustainable development goals (2020.): „Novi izazov – Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030.“, Dostupno na: https://www.odraz.hr/wp-content/uploads/2021/03/GCOR_RazmislijajmoOdrzivo_Ozujak2020.pdf, [Pristupljeno: 17. kolovoza 2021.]

15. UNCTAD (2020.) Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, Dostupno na: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>, [Pristupljeno: 17. kolovoza 2021.]
16. UNCTAD (2020.) Gross domestic product: Total and per capita, current and constant prices, annual, Dostupno na: <http://unctadstat.unctad.org/countryprofile/generalprofile/en-gb/191/index.html>, [Pristupljeno: 17. kolovoza 2021.]
17. Uvođenje eura u Republici Hrvatskoj: „Koje bi glavne koristi mogli imati građani?“, Dostupno na: <https://euro.hnb.hr/-/koje-bi-glavne-koristi-mogli-imati-gra-ani->, [Pristupljeno: 18. kolovoza 2021.]
18. Zagrebački inovacijski centar: „HIS – Hrvatski inovacijski sustav“, Dostupno na: <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/HIS-Hrvatski-inovacijski-sustav>, [Pristupljeno: 16. kolovoza 2021.]
19. Zagrebački inovacijski centra – poduzetnički pojmovnik: „Konkurentnost“, Dostupno na: <https://www.zicer.hr/Poduzetnicki-pojmovnik/Konkurentnost>, [Pristupljeno: 11. kolovoza 2021.]

Izvješća

1. Cambridge University Press (2021.): „Sustainable Development Report – The Decade of Action for the Sustainable Development Goals“, str. 180., Dostupno na: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development-report.pdf>, [Pristupljeno: 08. rujna 2021.]
2. European Institute for Gender Equality: Gender Equality Index, Dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/country/HR>, [Pristupljeno: 14. kolovoza 2021.]
3. GEM Global Entrepreneurship Monitor: 2020/2021 Global Report, Dostupno na: <https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=50691>, [Pristupljeno: 16. kolovoza 2021.]
4. GEM Global Entrepreneurship Monitor: 2019/2020 Global Report, Dostupno na: <https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=50443>, [Pristupljeno: 16. kolovoza 2021.]

5. Hrvatski zavod za zapošljavanje: „Godišnjak 2020.“, Dostupno na: https://www.hzz.hr/content/stats/HZZ_Godisnjak_2020_lipanj-2021.pdf, [Pristupljeno: 14. kolovoza 2021.]
6. IMD World Competitiveness Center (2020.): „IMD World talent ranking 2020“, Dostupno na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/imd_world_talent_ranking_2020.pdf, [Pristupljeno: 14. kolovoza 2021.]
7. Krajcar, S. (2014.): 55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/NVK-55-Preporuka.pdf>, [Pristupljeno: 09. kolovoza 2021.]
8. Nacionalno vijeće za konkurentnost (2020.): „IMD – Svjetska ljestvica talenata 2020.“, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2020/11/IMD-Svjetska-ljestvica-talenata-2020.pdf>, [Pristupljeno: 14. kolovoza 2021.]
Transparency International Hrvatska (2021.): „Indeks percepcije korupcije (CPI)“, Dostupno na: <https://transparency.hr/hr/novost/indeks-percepcije-korupcije-ipk-830>, [Pristupljeno: 13. kolovoza 2021.]
9. NVK (2009.): Godišnje izvješće o konkurentnosti 2008., Nacionalno vijeće za konkurentnost, Dostupno na: http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/GIK-2008_final.pdf, [Pristupljeno: 09. kolovoza 2021.]
10. Schwab, K.: „The Global Competitiveness Report 2019“, World Economic Forum, Dostupno na: <http://www3.weforum.org/docs/WEFTheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf>, [Pristupljeno: 09. kolovoza 2021.]
11. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019., Dostupno na: <https://hrturizam.hr/wp-content/uploads/2019/09/The-Travel-Tourism-Competitiveness-Report-2019.pdf>, [Pristupljeno: 12. kolovoza 2021.]
12. World Bank Group: Doing Business 2020., „Economy profile Croatia“, Dostupno na: <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/c/croatia/HRV.pdf>, [Pristupljeno: 12. kolovoza 2021.]

POPIS SLIKA

Slika 1. Odrednice konkurentske prednosti nacije – „Porterov dijamant konkurentnosti“

Slika 2. Piramida konkurentnosti

Slika 3. Sezonski prilagođene stope rasta tromjesečnog BDP-a u razdoblju od 2013. do 2020. godine

POPIS TABLICA

Tablica 1. SWOT analiza hrvatskog gospodarstva

Tablica 2. Faktori nacionalne (regionalne) konkurentnosti

Tablica 3. Grupiranje nekih od pokazatelja konkurentnosti

Tablica 4. BDP, BDP po stanovniku, udio nezaposlenih i vanjskotrgovinska bilanca Hrvatske u razdoblju od 2009. do 2019. godine

Tablica 5. Izravne inozemne investicije u Hrvatsku u razdoblju od 2009. do 2019. godine (u milijunima \$)

Tablica 6. Stupovi konkurentnosti prema Indeksu globalne konkurentnosti 4.0

Tablica 7. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske u 2018. i 2019. godini prema GCI indeksu

Tablica 8. Promjena pozicije Hrvatske za 12 stupaca konkurentnosti u 2019. u odnosu na 2018. godinu

Tablica 9. Komponente IMD indeksa

Tablica 10. Rang prvih deset zemalja u 2020. i 2021. godini prema IMD indeksu

Tablica 11. Rang i ocjena Republike Hrvatske po deset područja indeksa lakoće poslovanja u 2020. godini

Tablica 12. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske u 2017. i 2018. godini prema indeksu turističke konkurentnosti

Tablica 13. Rang prvih deset zemalja i rang Hrvatske u 2017. i 2020. godini prema indeksu percepcije korupcije

Tablica 14. Pozicija Hrvatske po ključnim faktorima Svjetske ljestvice talenata u razdoblju od 2016. do 2020. godine

Tablica 15. Prirodna osnova Republike Hrvatske

Tablica 16. Ekspertne ocjene svih komponenti hrvatske poduzetničke okoline za 2019. i 2020. godinu

Tablica 17. Prednosti i nedostaci uvođenja eura

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Ukupni rang Hrvatske od 2009. do 2019. godine prema GCI indeksu

Grafikon 2. Rang na ljestvici konkurentnosti Hrvatske i usporednih zemalja prema IMD-u u razdoblju od 2017. do 2021. godine

Grafikon 3. Sastavnice indeksa turističke konkurentnosti

Grafikon 4. Ocjena Republike Hrvatske i Europske unije po indeksu rodne ravnopravnosti u razdoblju od 2013. do 2020. godine

Grafikon 5. Ocjena Republike Hrvatske po šest područja indeksa rodne ravnopravnosti u razdoblju od 2013. do 2020. godine

Grafikon 6. Broj zaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. godine

Grafikon 7. Broj nezaposlenih osoba u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2016. do 2020. godine

Grafikon 8. Stopa zapošljavanja prema razini obrazovanja u 2020. godini iskazana u postotcima

Grafikon 9. Struktura nezaposlenih u Hrvatskoj prema razini obrazovanja na dan 31. siječnja 2021. godine

Grafikon 10. Udio poduzetnika u Hrvatskoj razvrstanih po veličini u 2020. godini

Grafikon 11. Valutna struktura duga hrvatskih građana u 2019. godini iskazana u postotcima

SAŽETAK

Konkurentnost je veoma kompleksan pojam i ovisi o mnogo čimbenika i specifičnosti gospodarstva. Konkurentnost nekog gospodarstva moguće je unaprijediti isključivo unaprjeđenjem cjelokupnog stanja neke države.

Hrvatska je već dugi niz godina suočena s mnogim ograničenjima koja koče gospodarski razvoj, a samim time i unaprjeđenje konkurentnosti. Prije svega to su nepovoljna demografska kretanja, neusklađenost programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada, nepovoljna poduzetnička klima i nejednakost razvijenosti regije.

U ovom trenutku, Hrvatskoj je potrebna strukturna promjena s naglaskom na poticanje proizvodnje i rasta domaće ponude što bi dovelo do oživljavanja domaće potražnje. Također, od velike je važnosti poticati inovativnost, obrazovanje i održivi razvoj jer samo na taj način hrvatsko gospodarstvo može biti prepoznato kao konkurentno na globalnoj razini.

Ključne riječi: konkurentnost, indeksi konkurentnosti, inovativnost, Republika Hrvatska

SUMMARY

Competitiveness is a very complex concept and depends on many factors and specifics of the economy. The competitiveness of an economy can only be improved by improving the overall state of a country.

For many years, Croatia has been facing many constraints that hinder economic development, and thus the improvement of competitiveness. First of all, these are unfavorable demographic trends, the incompatibility of the education system program with the needs of the labor market, the unfavorable entrepreneurial climate and the inequality of the region's development.

At the moment, Croatia needs a structural change with an emphasis on stimulating production and growing domestic supply, which would lead to a revival of domestic demand. Also, it is of great importance to encourage innovation, education and sustainable development, because only in this way the Croatian economy can be recognized as competitive on a global level.

Key words: competitiveness, indices of competitiveness, innovation, Republic of Croatia